

Češko-nemški dogovor s stališča narodne avtonomije.

Češko-nemški dogovor se bliža uresničenju; osrednja vlada se podviže izdati naredbe, ki odgovarjajo poje-dinim točkam Dunajskega protokola, in kar je treba uza-koniti, pride tudi kmalu na vrsto, ko se po Veliki noči nalašč zato skliče deželni zbor za češko kraljestvo.

Absolutno so s tem dogovorom zadovoljni liberalni Nemci, ki so na posebnem shodu odobrili ves dogovor ter izrazili priznanje nemškim posrednikom na Dunajskih konferencijah. Nemški nacijonanci bi hoteli imeti še več ter v obče kar možno kmalu spraviti češko kraljestvo v razmere nekdanjega memškega bunda, na kateri se sklicujejo; zajedno se opirajo na takó zvaní Linški program, ki hoče Dalmacijo in Galicijo izbaciti iz področja državnega zbora, z namenom, da bi Nemci toliko lože prevladali nad Čehoslovani, Slovenci in v obče ostalimi Slovani, ki ne bivajo v Galiciji in Dalmaciji. Nemški konservativci se kujajo nekoliko ne zaradi sprave kot take, ampak ker se bojé, da bi osrednja vlada ne nagnila se preveč na levo, kjer ni nade za uresničenje zna-nih teženj nemških in od drugod pridobljenih takó ime-novanih konservativcev.

Med avstrijskimi Slovani so se slišale razne sodbe o češko-nemškem dogovoru; vsaj na videz ga zagovar-jajo jedino glasila Staročehov; vidi pa se jim, da tudi ista niso več toliko navdušena, kakor prve dni po pri-občenem protokolu. Tem je prorokovati, da sama zaslede od dne do dne več napak in slabosti, ki so načelnega pomena. Mladočehi so se tudi že izrazili nepovoljno o po-jedinih točkah, in negativno gledé na skupnost proto-kolskih toček. Drugi Slovani so razsojevali dogovor s sta-lišč, kakoršne razgovarjajo doma za svoje potrebe in stran-karske interese. Mnogo kratkovidnosti smo zapazili med Slovenci v onem glasilu, ki hoče zastopati *κατ' ἐξοχὴν* konservativne interese; pa tudi drugod ni bilo povsod prave doslednosti, v tem ko so v „Slov. Narodu“, „Edi-nosti“, in v „Novi Soči“ od začetka in naprej jako po-voljno in tudi kritično pojasnjevali stvari. To pa se je zgodilo zaradi tega, ker ti listi imajo pred očmi načela

narodne avtonomije. To te najboljše narodnopolitiške liste varuje, da jih ne zaslepi vsaka malenkost, in da bi ne prodali najdraže dedščine za kakorsibodi prirejeno lečo. Da se je zares narodna stranka tudi med Čehoslovani, zlasti moravskimi, z „Velehradom“ na čelu držala dosledno stališča narodne avtonomije, treba je omenjati ravno takó malo, kakor da se gališki Rusi držé strogo istih načel tudi v presojevanju narodnih prav za druge narodnosti.

Sofizmi nemških liberalcev, kakor se zdi, pa uteg-nejo premotiti še razne kroge in stranke, in ker na slo-vanske oportuniste vplivajo nepretržno tudi politiki nem-ških konservativcev, treba je sedaj vso stvar še jedenkrat pregledati ter pokazati, kako je prav za prav s češko-nemškimi dogovorom s stališča narodne avtonomije. Ta pogled je toliko potrebniši, ker je jedini, ki vidi, kako se reči podajajo s pravega ustavnega stališča, katero ima podporo v najmogočnišem zaščitu presvetlega vladarja samega, ki je slovesno ob razglasu ustave zagotovil za se in za svoje naslednike na prestolu, da bo nepremično varoval zagotovljena ustavna prava.

Razlogov, zakaj se je pričel češko-nemški dogovor, ne bomo presojevali niti ne ugibali, dasi so se navajali od začetka in pozneje. Kritično pa smemo zatrditi, da razlog, kakor da bi se bil pričel nepričakovano nagloma pričeti dogovor zaradi mednarodnega položaja nima neporušne zaslombe. Kajti, ako je res, da ostane samo pri tem dogovoru, ter da se ne bo nadaljevalo dogovar-janje tudi za druge narodnosti, oziroma ostale dežele s pomešanim prebivalstvom, v tem ko je sprava za ta del jednako potrebna, bili nedosledni oni, ki imajo sposobnost in moč, da bi spravo dognali samo za jedno krono-vino. Zunanje položenje ali zahteva spravo v vseh de-želah, ali pa je ne potrebuje niti za češko kraljestvo. Da bi bila na to partikularno spravo upljiivala pa samo jedna zunanja država, kakor se je izrazil celó dr. Rieger, pa tudi ne morejo verovati oni patrijotje, ki poštevajo naše cesarstvo za mogočno dovolj, da more samostalno

urejati svoje notranje zadeve, kakor se zdi poklicanim faktorjem najprimerniše. Taki patrijotje, ki želijo, da se naša celokupna država ohrani in utrdi krepka, imajo trjenje o umešavanju samo jedne zunanje države na našo monarhijo jedino za taktično pretvezo sosebuo liberalnih Nemcev, ki bi radi napravili mir samo, kjer ugaja njim, ne pa kjer je zares potreba in korist cele države. Zato tudi ni možno verovati, da bi bili Staročehi kaj popustili jedino zaradi takih strankarskih, iz taktike porojenih pretvez.

Pa da primerjamo češko-nemški dogovor na Dunajskih posvetovanjih s stališča narodne avtonomije, zasledimo takoj razna stališča in mnogotere razlike. Češko-nemški dogovor se je pričel s pomočjo nekaterih zaupnih mož nemške in češke narodnosti iz češkega kraljestva na Dunaju, nadaljuje se izvršenje njegovo po različnih ministerskih naredbah in se menda dovrši v Pražkem deželnem zboru. Narodna avtonomija pa pričakuje sprave s tem, da se izvrši člen XIX. državnih osnovnih zakonov v državnem zboru s posebnim izvršilnim zakonom tega členu s pomočjo zastopnikov vseh narodov in za vse narode, zajedno jednako za vse te narode. Za ministerske naredbe bi bil po tem izvršilnem zakonu delokrog omejen in določen, ker bistvo podrejenih izvršitev bi spadalo v področje drugih organov. Razlika je tu očitna in velika.

Dunajske konferencije niso dognale, da bi se ustvaril jurističen organ za Čeha in za Nemce posebe, v tem ko narodna avtonomija odločno zahteva tak organ za vsak narod posebe. Ta juristični organ bi še le določeval, polagoma ukrepal in razsojeval, kako je treba pojedinim narodom razvijati se na podstavi zagotovljene narodne enakopravnosti.

Dunajski dogovor se je omejil samo na partikularni del dveh narodnostij, ki bivati v češkem kraljestvu, v tem ko poštevava narodna avtonomija v soglasju s prvim odstavkom navedenega narodnostnega členu vedno in absolutno vsak narod v skupnosti. Narodna avtonomija bi torej nikdar ne ukrenila naredeb in zakonov samo za narodnosti jedne same še toliko razprostrte dežele, ker njej velja kot podstava vedno jednota po celih narodov, kolikor so zastopani v Avstriji.

Po Dunajskem dogovoru se kolikor toliko zadovolji samo prebivalstvo češkega kraljestva, Čehoslovani na Moravskem, Šlezkem in drugod pa morajo še čakati, da pride vrsta nanje, v tem ko bi narodna avtonomija spravila v jedno organsko jednoto Čeha in Nemce, naj si že bivajo v katerih deželah koli.

Dunajski protokol se omejuje samo na jezikovno vprašanje, v tem ko spravlja narodna avtonomija v zavetje narodnost in jezik, in to zopet v soglasju s prvim odstavkom narodnostnega členu. Dunajski dogovor s tem, da hoče rešiti vsaki narodnosti jezik, nima nobene odločilne brambe tudi za narodnost. Tu se skuša rešiti lupina, v tem ko se utegne duh, narodnost potujčiti po-

polnoma kljubu zaščiti, ki se podaje jeziku. Narodna avtonomija varuje narodnost poleg jezika ter zatré pri korenini vsak strah, da bi se nadalje mogla tujčiti narodnost.

Dunajski dogovor ne daje onega zavetja, pod katerim bi se gojil jednotni narodni duh, zavest, da spadajo vsi členu jednega naroda skupaj, torej pod jednake zakone, naredbe, zavode in v obče pod zaščito skupnih raznoterih kulturnih pomočkov. Juristični organi narodne avtonomije pa varujejo jednoto zakonov, naredeb, cerkvenih in drugih šeg, prava, z jedno besedo živo zavest o skupnosti jednega in istega naroda. Dunajski dogovor dopušča, da se bo Čehoslovanom po ostalih deželah še boriti za obstanek svoje narodnosti poleg jezika; imeli bodo še nadalje različne zakone, naredbe, šole in šolske knjige ter druge razlike v primeru s Čehi češkega kraljestva.

Dunajska konferencija deli za Nemce in Čeha češkega kraljestva deželni šolski svet, minoritetske šole, sodišča itd., hoče torej po narodnosti krojiti ozemlje češkega kraljestva; tu je sicer očitna princip narodne avtonomije, toda ostaja nedosleden, ker se omejuje partikularistično samo na dva odlomka jednih in istih dveh narodnostij. Narodna avtonomija je dosledna v svojem principu ter združuje jeden in isti narod v jedno celoto in jednoto ter daje tej celoti in jednoti neprikrčeno vse, česar potrebuje narod kot tak za varovanje in razvijanje svojega jezika in svoje narodnosti.

Dunajski dogovor deli šolski svet za Čeha in Nemce, ne podeljuje pa oblasti češkemu oddelku te oblasti, da bi on skrbel za uredbo čeških šol za češke naselbine v nemških okrajih.

Narodni avtonomiji ni treba deliti dež šolskih svetov na dva ali več oddelkov, ker združuje najprej vsak narod posebe v jedno jednoto, je torej jeden in isti šolski svet samo za jeden narod odločen. Narodna avtonomija ne skrbi za naselbine v tujih ozemljih; ona je tu pohlevna in najmodrejša ravno zaradi tega, kar, kakor smo obečali še pojasnimo posebe. Dunajski dogovor pa hoče skrbeti za minoritetske šole, pa jih izroča oddelku dež. šolskega sveta za tujo narodnost, je torej v tem pogledu nedosleden.

Dunajski dogovor hoče minoritetske šole ohraniti naseljenim narodnostim v tujih ozemljih; ali on skrbi samo za jezik, in jezik ne ohrani narodnosti sredi tuje kulture. Dunajski dogovor hoče torej rešiti nekaj, za kar nima ne zaščita, ne moči. Narodna avtonomija se pa ravno v tem razlikuje, da ne obečuje, česar ne more izpolniti. Poleg tega so minoritetske šole navezane na trda uslovja časa in števila otrok; vsled tega bo treba vzdrževati še vedno šolska društva, kakor je pritrdil dr. Rieger sam na zboru češkega šolskega društva.

Dunajski dogovor dopušča celo v jezikovnem vprašanju nejednakost, ker zahteva izrecno, da 15 svetnikom Pražkegu deželnega nadsodišča ni treba znati

češčine, v tem ko 26 sovetnikov istega sodišča, odmenjenih za razpravljanje čeških zadev, ni oproščenih znanja nemščine. Ta nejednakost daje nemščini načelen privilegij, kateri v svoji doslednosti dovaja z jedne strani do nemščine v čeških šolah, z druge strani pa do priznanja iste nemščine kot državnega jezika. To nejednakost potrjuje in ukreplja določba dogovora za sodnike in sodniška osebja nižih vrst še posebe. Take nejednakosti, ki ni utemeljena v ustavi, ne vsiljuje in ne more vsiljevati narodna avtonomija nikoder in nikdar. Saj ima narodna avtonomija opraviti vedno z jednim in istim narodom, naj si bode v šoli, cerkvi ali pred sodiščem.

Dunajski dogovor pa kaže nedostatek svojih punktacij ravno gledé na minoritetske šole še na drugo stran. Če tudi rešijo te šole jezik dotičnim naselbinam češkega rodu, pa ga vendar ne bodo mogli rabiti dotičniki, ko dorastejo, pri sodiščih, ker ista ostanejo za Nemce, dosledno tudi za češke naselbine v nemškem ozemlju, samo jednojezična, to je z nemško osnovo. Češkim naselbinam narodna enakopravnost torej preneha že pri prvi stopinji do sodišč, v tem ko ne bo takó za nemške naselbine v češkem ozemlju, kjer bodo sodniki vseh vrst hoté ali nehoté zaradi zgorej navedene nejednakosti pri višem deželnem sodišču sposobljali se tudi v znanju nemškega jezika. Ta nejednakost bo jedna največih, in ni opravičena ne po ustavi, ne po zadači, ki jo ima izvrševati pravo.

Iz pogleda na minoritetske šole in nasledek njih brezmočja gledé na sodišča za češke naselbine je najbolje razvidno, da so na krivih potih oni voditelji in politiki, ki menijo, da je možno rešiti vsako narodno peščico, naj jo zanese naključje v katero koli kompaktno maso drugega prebivalstva. Ako pa ni možno rešiti takih naselbin po principih in jim more v najboljšem slučaju pomagati podpora kakega šolskega društva, je pač nemodro zaradi tega in morda najbolj zaradi tega ogibati se narodne avtonomije. Tu je v resnici na mestu, kar fundamentalna teorija o narodni avtonomiji, da se z malenkostmi ne pride dalje, in da je to, kar se tu zdi bolje, v resnici največi sovražnik dobrega.

Če pomislimo, da narodna avtonomija krepi duh skupnosti, okreplja, oživlja kulturne vezi vsega pojedinega naroda, je pač umevno, da taka zavest že sama na sebi pomaga veliko izdatniše v to, da se rešijo na tujem raztresene naselbine po jeziku in narodnosti, nego analogno po Dunajskem dogovoru s pomočjo na čas in število trdo omejene minoritetske šole.

Kar se ni sedaj odločilo po Dunajskem odgovoru, kar se ne uredi po ministerskih naredbah in zakonih Prazkega deželnega zbora, bodo zanaprej v narodnem in še drugih pogledih določevale kurije. Narodne kurije same na sebi utegnejo zavirati kako narodnost, ako je v ozadju narod jedne kurije kulturno ali kakor si bodi močnejša, nego druga kurija. Zato Mladočehi jako srečno

trdé, da bi oni kurije sprejeli še le potem, ako bi se **poprej** uredile vse pravne razmere in še narodna enakopravnost, ob je, jednako izvršile takó za Čehe, kakor za Nemce. S tem izražajo Mladočehi, da so v sedanjem položaju Nemci, torej tudi ne gledé na dogovor, še vedno na boljšem nego Čehi češkega kraljestva. V resnici, ako bi tudi samo narodne kurije začele delovati in glasovati sedaj, bile bi posledice neugodne za Čehe, ker o tem, kar že imajo Nemci, bi ne glasovali tudi za Čehe, ampak samo zato. česar bi potrebovali poleg Čehov tudi oni sami. Sicer pa uči skušnja in premišljevanje, da niti nacionalne kurije ne ostanejo pravične druga drugi, ampak nastane s časom boj med njimi, ki konča celó z izbacenjem jedne kurije iz dotičnega zastopa. Na Erdeljskem so take skušnje že doživeli nemadjarski narodi.

Na Češkem hočejo pa vriniti poleg nacionalnih kurij še kurije veleposestva. S tem se napravi največa nedoslednost, ker veleposestvo kot tako ima druge, nego narodne interese, in če se pridruži narodnostim, godi se to zopet ne iz narodnih, ampak drugačnih interesov. In kdo je porok Čehom, da ne bo videlo veleposestvo s časom ali v posebnih slučajih in momentih interesov svojih tam, kjer ni češki narodni interes, in morda ne češki, ne nemški, ampak kak poseben politiški interes, kateri bo isto veleposestvo nagnil vsled tega posebnega interesa vendar na nemško stran?

Ako bi pa veleposestvu podelili posebno kurijo poleg nacionalnih kurij kot nekako nepristransko čuvarico, kaže ravno naš navedeni pomislek, da se veleposestvo utegne pristransko potegniti za kako narodnost, in bi bilo vrhu tega razžaljivo, da bi v isti zbornici skupni zastopniki tega in onega naroda imeli posebne čuvaje nad seboj, ko so isti zastopniki vendar pooblaščenci narodovi, zakonito voljeni, in je poleg mladih tudi starih in skušenih dovolj, da utegnejo svoje zadače reševati povoljno, da ne gledamo na vlado in najviše faktorje, kateri čuvajo nad narodi in zastopi.

Sicer čemu tak aparat, ko ne vede do soglasja z ustavo, katera zahteva juristiške organe za vsak narod posebe, po katerih organih se še le varuje celóta in jednota vsakega naroda ter ukrepa vse, kar more isti narod po jeziku in narodnosti ne samo varovati primerno, ampak ga tudi razvijati do viših kulturnih stopinj. Narodna avtonomija ima preprosteji aparat, ker potrebuje samo jeden jednovrstni zastop za vsak narod, torej jedno samo kurijo, katera si ne more nasprotovati v narodnih stvarih, katera ponajveč dobiva večino in manjšino gledé na tempo in kakovost izvršbe, nikakor in nikdar pa ne absolutne agitacije same sebe ali nasprotja proti lastnim narodnim interesom. Narodna avtonomija skrbi za jeden juristiški organ, ki torej ne pozna narodnih bojev, kakoršni so videti dandanes, in kakoršnih se ne oprosté narodi tudi tedaj, ko bi se uvedle samo narodne, kaj li še poleg njih tudi kurije veleposestva.

Po kurijah ne pride narod do narodne skupne zavesti, v tem ko juristiški organi ravno to skupno zavest zatrjujejo. Kurije bodo se sukale bolj o jezikovnih vprašanjih, v tem ko juristiški organi obsezajo varovanje in gojenje jezika in narodnosti.

Narodne kurije s kurijo veleposestva ne zatrejo strahu in boja zaradi narodnosti in jezika, v tem ko juristiški organi, osnovani po načelih narodne avtonomije oprosté vse moči, katere se doslej vežejo in se bodo tudi po kurijah še vezale in porabljale zaradi nacionalnih teženj in bojov.

Narodna avtonomija po takem daje narodom največe notranje kreposti za lastni razvoj, za duševno in gmotno ukrepljenje, torej dosledno tudi za povečanje državnih sil, za povzdigo državnega in državljanskega blagostanja, v tem ko se ne more reči, da bi deželne av-

tonomije ali tudi točke Dunajskega dogovora dovajale do takó ugodnih ciljev. Razvidno je torej, kake prednosti ima narodna avtonomija tudi gledé na češkonemški dogovor, in zato se nadejamo mi, kakor drugi, brezdvombeno skušeni avstrijski patrijotje, da prej ali poslej, po raznih eksperimentih morajo priti do izvršbe narodne avtonomije, katera ni nič drugega, kakor jedino prava interpretacija ustave, specijalno člena XIX. državnih osnovnih zakonov. Do te izvršbe imajo vsi narodi jednako pravo, in njih zastopnikom se ni bati, da bi ne postopali prav, ako se drže ustave, ako jo bodo razlagali takó, kakor jo razlaga narodna avtonomija. Samo zastopnikov pravih je treba, pa obnemore vsa strankarska dosedanja sofistika, ki je provzročila, da ustava v njenem najvažnišem ali 19. člevu ni še izvršena po dvaindvajsetih letih razglašene sedaj veljavne ustave.

Rusija l. 1889.

Dr Fr. Celestin.

(Dalje in konec.)

Na polju financ je lani Rusija imela lepih vspehov: stopila je trdno korak dalje in dosegla samostalnosti, da ne odvisi več od sovražnih jej tujih borz. To osvobojenje od tujih vplivov vidimo tudi v zunanji in notranji politiki: v zunanji drži se Rusija dosledno svoje svobode, v notranji pa zapušča počasi one teorije, ki so se oživljale v Rusiji po zapadnem primeru brez obzira na zgodovinsko razvitje Rusije in na njene potrebe. Te teorije bile so spravile Rusijo v tolko finančno zavisnost, da so n. pr. v Berlinu zabtevali polne pokornosti ali pa grozili se, da bode Rusija padla v brezno bankrotstva ter izgubila „ves“ političen pomen. A ko se Rusija ni prestrašila ter hodila svojo samostalno pot, sipali so nanjo grome in bliske. Pa ta nevilhta je le očistila in zjasnila politično in gospodarsko podnebje. Zginili so deficiti iz r. proračuna, pojavili se celo večji dohodi od razhodov, ruski kredit se je utrdil: menični tečaj povisil se je v menj ko 2 letih za 34 %.

Cela vrsta že prej začelih finančnih reform bila je lani končana. Najvažnejša pa je velikanska konverzija 5 % konsolidovanih železničnih obligacij. Za konverzijo teh 5 % „konsolov“ (I., II., III., IV. in VII. izdaje) vzelo se je 4 % posojilo na nominalno vrednost od 485,498.000 r. v zlatu. Lastniki 5 % konsolov mogli so torej dobiti nominalne vsote ali pa menjati svoje konsole za 4 %. Koliko se je tu prilhranilo, si po priliki vsak lahko izračuni.

Državna banka izdala je bila 1877—78 okoli 400 mil. papirnih rubljev, in državna blagajna morala je to vsoto vračati, ker ta znesek ni bil pokrit. Vsota plačevala se je počasi in l. jan. 1889 imelo se je plačati zadnjih 50 mil. Državna blagajna plačala je banki

36 mil. zlate rente, pa ta renta ni bila vzdana, mari je bila odkupljena tako, da so banki plačali ostanek od konverzije posojila 1877: 23,382.103 rub. v zlatu in 13,828.875 r. 50 kop. od ostankov dohodov proračuna za 1888. l. Ta višek dohodov nad razhodi l. 1888 bil je namreč tolik, da so mogli tudi še na 18 mil. r. pap. državne blagajne pogasiti l. 1889.

Važne so tudi neke premembe pravil državne banke gledé učetno (eskomptno) posojilnih operacij (delovanje banke se je razširilo) in gledé prostejega finančnega računovodstva. A končal je finančni minister svoje delovanje 1889. l. proračunom za 1889. l., po katerem je rednih dohodov 889 mil. r., a razhodov 887 mil. r.

Gospodarsko delovanje finančnega ministerstva zahtevalo je mnogo navora. Razne železnice so si dolgo delale prevozne cene po svoji volji ter so tako jako pritiskale na cene predmetov posebno žita tako, da so morali ustanoviti „najvišji šelezniški sovět“, ki pa ni mogel veliko pomoči. Še le zakon od 8. marca 1889 ustanovil je druge posebne vladine urade gledé teh prevoznih cen: te cene stavijo sporazumno vlada, železnice, predstavitelji zemljedelcev in trgovcev. Najvažneje so tu, se vé, prevozne cene za žito, in one so se tudi najprej uredile — ne glede na sebično opornost nekih železnic.

Gospodarji, prodajoči svoje žito, potrebujejo navadno koj denarje in — morajo prodajati špekulantom — prekupcem. Da se gospodarjem pomore, da morejo neposredno sami prodajati pravim kupcem, začela je že leta 1888. državna banka dajati posojila na žito, ki bi bilo v železniških magacinih: železnice bile so popolnomočene dajati to posojilo na račun državne banke. Potem so bila odkrita agentstva, da po želji lastnikov hranijo in pro-

dajejo žito v Rusiji in zunaj nje, kar je posebno važno gledé ruskih jugo-zapadnih železnic.

Znano je, kako veliko dobiva Rusija carine od uvoznih predmetov. Tudi tu se je lani storilo precej, posebno gledé kontrabande. Carine bile so uvedene v zakaspijskem kraju. Najvažnejša je pa stoječa sedaj na dnevnem redu obča prememba carinskih stavke (cen). Zadnjikrat so bile ustanovljene te stavke 1868. l. in sicer pod vplivom onih naukov, ki trdé, da mora kupčija biti svobodna, ne vezana na carino (fritrederji). Kmalu se je pa pokazala potreba zaščitnih carin, ker tuje blago je grozilo, da bode ubilo domače proizvodstvo. Zato so se premenile neke carinske stavke. Pa Višnjegradskij je videl, da je treba obče premembe carinskih stavke ter jo postavil na dnevni red.

On je lani uvedel tudi poštno brzojavne hranilnice.

Poleg finančnega ministerstva deluje v Rusiji ministerstvo drž. posestev, katero je lani posebno skrbelo, da se razvije in ukrepi gospodarska omika na deželi. Odkrilo je nekaj gospodarskih šol, preobrazovalo je veliko (gospodarsko) Petrovsko akademijo, da je postala najviša šola za vse gospodarske stroke. V njo morejo le oni, ki so okončali gimnazijo ali realko.

Tudi za sposobne rudokope je skrbelo to ministerstvo ter odredilo marsikaj, da se rudokopje uredi in pospeši.

V borbi proti trtni uši pa se trudijo najbolj, da bi omejili zaraženo področje.

Ker ima Rusija mnogo državne zemlje, pa jo je imela še več, dokler kmetje, naseljeni na njej, niso bili osvobojeni, pokazalo se je že davno potreba obména (komasacije), da bi kmetje imeli skupa svojo zemljo, država pa svojo. Izdan je bil dotični zakon. Nazadnje je ministerstvo veliko storilo za izvoz ruskega mesa, kar je neizmerno važno sedaj, ko so žitne cene padle tako nizko.

Delovanje ministerstva za potove je šlo posebno za tem, da so se delale dovozne ceste k raznim železničnim postajam in železnični elevatorji, katere so si večinom omislile železnice same, da privlečejo k sebi več tovorov, posebno žito. Pomnožili so se tudi tovorni vagoni (1050) in dovolil razhod od 2,879.000 r., da se poveča prevozna sposobnost, in neke druge vsote, da se stvar uredi tem bolje:

Ministerstvo notranjih del pa je v gospodarskem obziru uredilo dobrovoljno selitev na državna zemljišča in jo postavilo pod svoj nadzor.

Vojno ministerstvo omejilo se je večinoma na no tranje delo v ruski vojski. Gledé bojospobnosti storilo se je mnogo v Sibiriji in na Kavkazu. Ustrojena sta bila dva „mortirna artilerijska polka“. Mesto dveh vrečic

(tornistrov), uvedla se je samo jedna, da se moštvo olajša. Pomnožilo in spremenilo se je streljanje v cilj. Odstranilo se je tu vse nepotrebno, in sedaj je podlaga vsemu izurjenost gledé na vse taktične mogočnosti. Stvar se je uprostila: umanjilo (zmanjšalo) se je število ur za vaje in opustilo marsikaj iz nemškega pedantizma. Streljati more vojak (pešak) 20krat v minuti. Da li se bode uvedla malokaliberna puška, ni še rešeno. Izdala se je naredba „ob obkoptnem delu“ (o šancah) Tudi gledé obučnja rezervistov izdana je nova naredba na podlagi dosedanjih izkušenj. Gledé črne vojske pa se je uvedlo marsikaj, da bodo ljudje sposobni za boj, a stvar še ni dovršena.

Vojna gimnastika uvaja se v šole ministerstva narodne prosvete in druge. Važna je ne samo kot priprava za vojno službo, marj še veliko bolj tem, da se sedaj odstranjuje prejšnja jednostranost v odgoji, ko se je pazilo le na um, na telo pa ne.

Jako mnogo delalo je morskó ministerstvo: gradilo je ladije, povečalo število mornarjev in skrbelo, da bi v slučaju potrebe vse bilo hitro pripravljeno za boj.

Ministerstvo narodne prosvete skrbelo je lani posebno, da se uredé odnošaji v baltijskih gubernijah ter je odločilo, da se ima Derptsko (jurjevsko) vseučilišče urediti v ruskem duhu. Pa glavna njegova skrb bili so novi državni izpiti na vseučiliščih, ki so se lani prvič vršili po novem vseučiliščnem ustavu. Vspéh je bil v obče čisto povoljen.

Minister pa se veliko trudi tudi za srednje šole, posebno za gimnazije: skoro celo 1889. l. razpravljalo se je, kako bi se povišal pomen in vrednost gimnazij brez daljnega obremenjenja učencev, da bi učenci dosegali še večo zrelost uma, osnovano na čvrsti moralni podlagi? Potem se je spoznal tudi v Rusiji velik pomen obrtnih šol. Konci leta sešel se je shod predstaviteljev obrtne obuke, da zrelo pretrese to velevažno zadevo.

Na dnevnem redu je tudi vprašanje o srednji medicinski šoli, ki je silno potrebna: doktorji so predragi in veliko premalo jih je za obširno Rusijo. Treba je dobre in ne druge pomoči, ki jo imajo dajati ljudje srednjega medicinskega znanja.

* * *

Razpravljaje ruski proračun 1889. l. morali so celó Rusiji najbolj sovražni časopisi priznati velike ruske vspehe. Priznali so celó Nemci, da so se motili na lastno škodo, ko so iz političnih vzrokov borili se proti ruskemu kreditu. Sedaj vidijo vsi, da je mirna politika ruskega carja pripomogla veliko, da je oprezno delovanje finančnega ministra imelo tolik vspeh

Pri taki zavedni samostalnosti, miroljubju in opreznosti ruskega gospodarskega in političnega življenja bodo se pač marsikje pomirile strasti — na lastno korist.

Tudi mirna zavojevanja nemških kolonistov, katerih je n. pr. le v volynski guberniji čez 830 sel, se ne bodo nadaljevala. Sedaj, ko je v ruskih južnih gubernijah okoli 10 mil. desetih v rokah Nemcev, spoznali so v Petrogradu, da tako ne sme iti dalje, da se ne sme dopuščati dalje, da bi Nemci lakor do sedaj na podlagi zakona od 9. junija 1886, ker ne smejo biti pravi posestniki, postajali večni „činševiki“ (naši činženjaki), in da bi na osnovi zakona od 15. junija 1888 smeli pripisovati se občinam in tako dobivali pravo prebivanja v v Rusiji proti javnemu zmislu zakonov. Ruska vlada začela je kupovati zemljišča kolonistov objavivši, da to zahteva narodna potreba.

Ruska učena in lepa literatura razvijala se je lepo tudi l. 1889, njeno napredovanje posebno od Puškina pa do naših dnij priznavajo prijatelji in neprijatelji. Zanimivo pa je, da je „Vestnik Evropy“ koncem leta 1889 dobil prvo posvarilo radi cele vrste člankov, ki so razne vladine naredbe hudo kritikovali in obsojevali, in pa radi razprave znanega Vlad. Solovjéva o ruskem „samoznanju“. Ta učenjak ima v veliki meri to čisto rusko lastnost, da rajši pové, kaj ima njegova domovina slabega, in da to piše kaj rad bolj črno, nego je, riše rajši,

nego da bi padal v nasprotno slabost. Zato ga mnogi na zapadu ne razumejo dobro in se škodoželjno smejejo, a on globoko veruje v svoj narod, ljubi ga in bi rad, da bi bil popolnoma čist, brez peg, da bi potem ravno on, svež in mlad, osvežil vse krščanstvo v obče — v zvezi z Rimom!

Dà, Rusija je imela lani velik uspeh tudi — v Rimu: sv. Oče imenoval je po dolgem posvetovanju in pogajanju neke poljske vladike, ustregel nekim drugim ruskim željam, in car se je zahvalil z lastnoročnim pismom. Sedaj je omogočeno mirno in pravilno cerkveno življenje tam, kjer so ga bile razburile skoro izključno le politične oblasti. Daj Bog, da bi ta mir trajal dolgo, dolgo, da bi vedno bolj ginila nasprotstva in predrazsodki — v poljskih in ruskih krogih! Saj prava krščanska misel ne išče prepira in boja, ne naslaja se v njem, kakor žalibog vidimo tudi pri nas, mari želi mira in potrpežljivosti z bližnjim, tudi če se moti. Ona želi in mora želeti resnice, ali spoznava in širi jo — ne v oholem prepiru, ki ima vse, le ljubezni ne, nima ljubezni resnice. Žive krščanske misli in resnice pa želé najbolji ljudje, bodisi v Rimu, Londonu in Berolinu ali pa v Djakovu, Petrogradu in Moskvi.

O kritiki dr. Mahničea.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

(Dalje.)

To je, kakor rečeno, vedlo do samovolje, do simonije in v obče do nerednosti, katero v interesu cerkve odstraniti so imeli poklic in moč jedino papeži; kar pa je pomenljivo, oni se niso posluževali sredstva, da bi pridrževali *collatio libera* sebi in svojim naslednikom; temveč so se odločili izročiti volitev škofov jednemu delu duhovščine, specijalno stolnim kapitulom. To je bilo analogno postopanje, kakoršno se je ukrenilo tudi pri spremembi papeških volitev, katera je bila postala neizogibna iz istih vzrokov, za papežko volitev se je preneslo volilno pravo na že bivajočo, za presodbo sposobnosti onega, ki se ima voliti najbolj pristojno, za srečno volitev na prvem mestu zanimajočo se, vrhu tega homogeno, maloštevilno in porabo orožja kakor tudi fizično silo v obče perhoreskujočo korporacijo, da bi se zagotovilo mirno, celó možnost vstankov in hrupov izključujoče vršenje volitve, torej nepoklicanemu posezanju državne oblasti v isto volitev trajno odvzeti kakoršnokoli pretvezo, kolikor je možno po človeški previdnosti.

S kratka, Petrovi nasledniki niso hrepeneli po tem, da bi pridržali sebi *collatio libera* vseh cerkvenih beneficij, marveč so menili, da jim je princip tradicijonalnih volitev ohraiti ne samo pri nameščanju samo-

stanskih prelatur, ampak tudi škofij, kolikor so dovoljevale to spremenjene razmere časa, zajedno da jim je zagotoviti svobodo istih volitev, in še danes se priznava kot *i us commune* svobodna volitev škofov po stolnih kapitulih, ki so sestajali v stari dobi iz svečnikov in dijakonov, včasih celó iz subdijakonov ter se sestavljajo sedaj iz svečnikov. Bilo pa je, kakor smo dokazali zgoraj, posebno težavno, spraviti v veljavo ta *i us commune*, oziroma oživiti običajno (tradicijonalno) volilno pravo vsaj znamenitega déla nižega klera, potem ko so si bili že začetkom srednjega veka mnogi vladarji, sledeč slabemu zgledu rimsko-nemških cesarjev, prisvojili ne samo nominacijo, ampak tudi investituro ali postavljenje in uvedenje škofov kot najvišji zastopniki svojih podanikov, torej ne samo ljudstva in niže duhovščine, ampak tudi preprostih škofov in metropolitov, po tedanjem običaju poklicanih ali iste škofo nastaviti, posvetiti in uesti, in so ti vladarji poštevati to pravo kot zadobljeno, tradicijonalno. Tu je šlo zato, pred vsem kaniško postavljenje in uvedenje škofov v njih sveto službo, kar so imenovali investituro, iztrgati iz popolnoma nepoklicanih rok lajikov ter ne več izročati metropolitom, kateri so se izkazali nesposobnimi, varovati to na nje preneseno pravo, ampak pridržati nasledniku apostolskega prvaka, ki ga je Bog in človek sam poklical pasti skupno čredo, v tem ko se je nominacija škofov pustila nekaterim vladarjem, pripoznavšim, da je ista

posebno priznanje cerkve ter se je tekom časa priznala tudi drugim za katoliško cerkev zaslužnim vladarjem, že zaradi tega, da bi jih cerkev odlikovala s tem pred nekatoliškimi vladarji.

To je bilo v dobro razumljenem interesu cerkve, in celó pri teh vladarjem, torej lajikom prepuščenih nominacijah škofov se je po možnosti varovalo sodelovanje klera. Tudi kdor je čital sam naš avstrijski konkordat, vé, da po členu 19. istega se ima celó naš vladar, dasi ga je poštovati kot pravega naslednika rimsko nemških cesarjev, poleg tega ima tudi naslov apostolskega kralja, vendar pri nominaciji škofov posluževati pred vsem sove-ta škofov dotične cerkvene provincije (pristojnega metropolita in njegovih sufraganov), torej členov one provincijalne sinode, katera je bila poklicana igrati glavno ulogo globoko v srednji vek pri nameščanju izpraznjenih škofijskih stolic.

V našem cesarstvu imamo metropolita Solnogradskega, ki ima tudi naslov Primas Germaniae in ima pravico podeliti *institutio canonica* (podelitev škofije) onim, katere prezentuje cesar, za Krško škofijo vselej, kedar je izpraznjeno mesto po dvakrat, ko pa je izpraznjena ista stolica tretjokrat, ima metropolit isto pravo *provisio plena*, katero mu pristaje pri vsakem izpraznjenju škofije Sekovske in Lavantinske. Mi poznamo tudi katoliškega metropolita, ki je na čelu cerkvene pokrajine treh milionov duš, namreč metropolita grško-slovanskega obreda v Levovu, ki ima na po istavi pisma (bula) papeža Pija Vija VII. *octavo Calendas Martii* 1807 „*In universalis Ecclesiae regimine*“ pravico v imenu papeževem škofove svoje cerkvene pokrajine potrjevati, oziroma kanoniški institovati in posvečevati takisto, kakor je to vedno izvrševal Kijevski metropolit istega obreda, in mu je to tudi za bodočnost priznal papež Klement VIII. s pismom „*Decet Romanum Pontificem*“ septimo Calendas Martii 1595.¹⁾ Ako se pa ozremo na tuje, celó v tuje svetove, vidimo, da v Zjedinjenih državah severne Amerike imajo pokrajinske sinode pravo, za vsako izpraznjeno škofijsko stolico voliti tri kandidate, katerih jednega postavi papež.²⁾ Dalje nahajamo volitev petih katoliških patriarhov (prav za prav metropolitov z naslovom patriarhov) vstočnega obreda, specijalno grško-melhiti-

¹⁾ Dotični odstavek pisma papeža Pija VII se glasi: „Metropolitam declaramus cum auctoritate singula exercendi, quae ad huiusmodi ius metropoliticum dignoscuntur pertinere. Eidem in super futuro ac pro tempore existenti Lepoliensi et Haliciensi unitarum Ecclesiarum Metropolitanae, attentis peculiaribus circumstantiis et de speciali indulgentia facultatem concedimus, nominatos ad suas suffraganeas Episcopales Ecclesias auctoritate et nomine Sedis Apostolicae confirmandi et instituendi, munusque consecrationis impendendi iisdem modo ac forma, quibus facultas huiusmodi Metropolitanato Kijoviensi ac antedicto Clemente VIII. fuerat elargita.“

²⁾ Schneemann v Archivu za cerkveno pravo Tom. 22. pag. 130 sq.

škega, sirskega, maronitskega, kaldejskega in armenskega v rokah dotičnih pokrajinskih sinod, in se izvoljenec ali postulovanec predloži papežu v konfirmacijo, oziroma admisijo.¹⁾ Potrjenje ali admisija in posvečenje po starem običaju voljenih, oziroma postulovanih škofov je še vedno pri metropolitanskih pravicah nad patriarhi, z izjemo armenskega in kaldejskega, delokrog katerih se je moral na to stran v najnovejši čas omejiti, k čemur se še povrnemo.

Iz tega je dokazano neoporečno, da papeži do današnjega dne nikakor ne opuščajo varovati staro pravo znatnega sodelovanja metropolitov in ostalih členov provincijalnih sinod pri uameščanju škofovskih stolic, kolikor ravno dovoljujejo to razmere, povsod, in sicer celó tam, kjer se priznava vladarjem nominacija škofov. Z jednako očetovsko skrbjo pa varujejo papeži staro (tradicionalno) pravo sodelovanja svečnikov in drugega nižega klera pri teh volitvah. Že zgorej smo dokazali, da so papeži varovali sodelovanje klera in ljudstva starega Rima pri papežkih volitvah, in da so ti papežko volitev tudi potem, ko se absolutno ni dal več ohraniti stari način vršenja te volitve, izročili rokam kardinalskega kolegija, sestavljenega iz 14 dijakonov, 50 svečnikov in samo 6 škofov. Zgorej smo tudi dokazali, da so bili papeži, ki niso tam, kjer se ni mogel več varovati stari način škofovskih volitev, *collatio libera* za izpraznjene škofije pridrževali sebi, temveč sklenili prenesti volitev škofov na stolne kapitule, sestavljene iz svečnikov, prej tudi iz dijakonov in celó subdijakonov, in takošno volilno pravo stolnih kapitulov postaviti celó kot *ius commune*. Nadalje smo konstatovali, da celó v našem cesarstvu, dasi velja v njem v obče pravo nominacije, oziroma prezentacije vladarjeve, sta še vedno stolna kapitula z volilnim pravom nadškofov (Solnogradski in Olomuški stolni kapitul namreč); tudi vemo, da je še sedANJI katoliški metropolit grško-rumunskega obreda v Fogarasu, ki je na čelu poldrugi milijon duš obsežajoči cerkveni pokrajini, bil voljen celó ne od stolnega kapitula, ampak od skupnega klera. In če pogledamo tje v Irlandsko, nahajamo, da volijo ondi pri vsakem izpraznjenju škofij, stolni kapitul in vsi župniki skupno tri kandidate, o katerih izreče metropolit s svojimi sufragani, torej provincijalna sinoda, mnenje ali sodbo, da more papež jednega teh postaviti za škofa.

Po takem je vsled papežke skrbnosti, pravo svečnikov in dijakonov pri škofovskih volitvah in celó pri papežki volitvi tudi še sedaj neporušeno. In vendar ni to, kar smo podali zgorej, še nikakor zadostno, da bi prav predočilo ves obseg sodelovanja svečnikov, dijakonov in v obče nižega klera pri škofovskih volitvah, ker se niža duhovščina povsod, kjer so poklicani lajiki sodelovati pri nameščanju cerkvenih očetov, ne vdeležuje samo, kakor je samo po sebi umevno, tega sodelo-

¹⁾ Hergenröther v Archivu za cerkveno pravo Tom. 77, pag. 339 do 348.

vanja, ampak ima ista duhovščina, kakor je naravno, celó znaten delež pri tem sodelovanju, dà, običajno se ne more izogniti, da bi ne igrala uloge voditelja lajikov, ki sledé po navadi совету in zgledu svojih župnikov. Pravo sodelovanja lajikov pri podelitvi cerkvenih beneficij, in sicer ne samo posrednega, katero nikakor ni izključeno tudi pri že mišljenih volitvah škofov po stolnih kupitulih in celó pri papežki volitvi,¹⁾ ampak tudi pravo neposrednega (direktnega) sodelovanja pa nasledniki Petrovi tudi niso opustili varovati po možnosti; imeli bodemo torej v naslednjem, kjer je pojasniti obširniše to okolnost, priložilo, nadalje razložiti tudi še pravo sodelovanja svečnikov in drugih klerikov pri nameščanju cerkvenih služeb.

Kahor je bilo dokazano zgorej, prepuščali so že apostoli volitev dijakonov nižemu kleru in ljudstvu, in bil je sveti papež Klement I., ki je izrekel v svojem listu (Clem. Rom. I. Cor. 44), da je tudi pri škofovski volitvi potrebno potrjenje vse cerkve, torej klera in ljudstva, in ta izrek imamo pač vzrok poštovati merodavnim. Če namreč tudi popolnoma preziramo opomnjo Tertullijanovo, po kateri bi bil svetega Klementa v škofa posvetil apostolski prvak Peter,²⁾ kazati nam je vendar na brezdvombeno dejstvo, da je sveti Klement poznal apostole osebno ter je občeval z njimi, torej je mogel in je bil sposoben, prisvojiti si ne samo nauk, ampak tudi nazore, specijalno apostolov Petra in Pavla in iste sporočiti dalje. V tem je tudi vzrok, da se daje temu z mučeniško smrtjo poveličanemu svetniku med apostolskimi cerkvenimi očeti prvega stoletja v obče prvo mesto, in da se mnogotero pripisuje njemu celó zbornik *Canones Apostolorum*.³⁾ Da pa so tudi nasledniki svetega Klementa na papežkem prestolu pravo sodelovanja nižega klera in lajikov pri nameščanju izpraznjenih cerkvenih služeb še v tretjem stoletju varovali vspešno, dokazali samo takisto zgorej s pomočjo ravno le do svečnikov, dijakonov in ljudstva obrnena 38., sosebo pa 67. lista veleimenitnega svetega cerkvenega očeta Ciprijana, ker drugače bi bilo jedva misliti v poslednjem (67.) konstatovano obče izvrševanje tega prava, izvajanega iz božjega sporočila in postopanja apostolov.

¹⁾ Pri papežki volitvi izvršuje naš cesar kot naslednik rimsko-nemških cesarjev in vladarji francoski in španjski od XV. stoletja pravo, da zaznamujejo vsak po jednega kandidata kot neuščnelega, dokler ni še dovršena volitev. Pri cerkvenih volitvah v obče in pri volitvah škofov po stolnih kupitulih posebe je vsled mnogoterih papežkih naredeb gledati na to, da se ne voli nobena oseba, ki bi bila vladarju manj po godu. Za naše cesarstvo je na to stran merodavno pismo (breve) papeža Pija IX. od 5. novembra 1855 „Optime noscitis“.

²⁾ Tertull. De praescriptionibus haereticorum cap. 32, kjer je posvečenje svetega Klementa po apostolskem prvaku navedeno kot sporočilo (tradicija) rimske cerkve.

³⁾ II. Canon Concilium Trullanum trdi to izrecno. Tudi očetje VII. ekumenskega koncila niso, kakor se v di. po svedoštvo Kanona 1. in 3, dvemili o tem.

Od apostolov sporočeno in od papežev tri stoletja vspešno varovano pravo sodelovanja nižega klera in ljudstva pri nameščanju cerkvenih služeb ni se pa nikdar pobijalo tudi v poznejša stoletja, dasi ni nedostajalo povodov pri onih ekumenskih in provincijalnih sinodah, katere so mnogotero razpravljale tudi o postavljenju in konsekraciji škofov, torej bi se bile mogle dotikati tudi tradicijonalnih volitev škofov, kar pa se ni prigodilo. Že 4. kanon prve ekumenske sinode (325) govori o kanoniškem nastavljenju in posvečenju škofov po pristojni provincijalni sinodi in njenem metropolitu, ne da bi tudi samo omenjal volitev in postopanje, na katero se ima gledati pri tem; in ta sklep prve ekumenske sinode se navaja tudi v 3. kanonu VII. ekumenske sinode (787). 19. kanon Antijohijske sinode (341) razpravlja takisto in sicer še obširniše postavljenje škofov po provincijalni sinodi in njenem metropolitu, ne da bi se isti kanon dotikal volitve, katera se mora vršiti pred postavljenjem. Isto velja o 13. kanonu Conc. Carthaginiense in o 12. kanonu Laodicejske sinode (med 347 in 381), kateri se takisto omejuje na postavljenje škofov, pa molči o njih volitvi, posredno pa vendar poudarja važnost pri isti volitvi tudi po razpravljanjih našega častitega gospoda nasprotnika nižemu kleru in ljudstvu pristojnega votuma o prejšnjem življenju onega, ki se ima postaviti, in sicer s tem, da se v tem kanonu metropolitu in provincijalni sinodi nalaga dolžnost, postavljati v škofo samo take, ki so skušeni gledé na veronauk in zgledno življenje. Očitno je, da bi bil tudi isto takó o postavljenju in posvečenju škofov govoreči 10. kanon *Concilium Aurelianense* (549), ker se izrecno sklicuje na zgorej navedene stare kanone, popolnoma molčal o pravu udeleževanja nižega klera in ljudstva pri škofovskih volitvah (iuxta electionem cleri ac plebis), ako bi se ne bilo prvičkrat spominjalo tudi na sodelovanje kralja (cum voluntate regis).

Od apostolov naprej izvrševanega prava nižega klera in ljudstva, sodelovati pri nameščanju cerkvenih služeb pa tudi ni smel nihče pobijati, ker so isto pravo, kakor smo dokazali zgorej, namestniki Kristovi celó pri volitvi svojih naslednikov vspešno varovali daleč v srednji vek. Varovalo pa se je isto pravo tudi pri volitvah škofov v obče, in na to stran bi utegnilo pač zadoščevati, ako se sklicujemo z jedne strani na klasični zgled volitve svetega Ambroža po kleru in ljudstvu v škofa Milanškega; z druge strani pa kažemo na vedenje svetega papeža Gregorija Velikega kot na takisto daleč okoli sveteči zgled. Obadva imenovana svetnika, katerih jeden je ustanovil ambrozijansko-latinski, drugi pa rimsko-latinski obred, častita se vendar zajedno v obče kot od svetega Duha prav posebe razsvetljena cerkvena očeta, če tudi ne gledamo na njihino drugačno znamenito mesto v cerkvi. Tudi nimamo ničesar dostavljati gledé na volitev svetega Ambroža, ker se je ta, kakor je obče znano,

izvršila leta 374 v italijanskem mestu Milanu, torej v najbližji bližini sedeža naslednikov Petrovih med nevarno razburjenostjo ljudstva, ki je prišlo poleg skupnega klera v veliki množici k volitvi; izvršila se je ne brez čudeža z združenjem vseh glasov za Ambrozija in torej s spravo strank, katere so dolgo pobijale hudó druga drugo. Vedenje svetega papeža Gregorija Velikega pri nameščanju škofovskih stolic pa je поблиže znano le onim, ki zajemajo iz virov cerkvene zgodovine; menimo torej, da se ne motimo, ako opozorimo vsaj na jeden list velikega papeža, zaukazujoči volitev škofa Napolitanskega, list, ki se obrača do klera, plemstva in ljudstva Napolitanskega (*clero, nobilibus et plebi consistentibus Neapoli*) ter zahteva od njih, da nemudoma volé¹⁾ složni želji vseh prijetno, vrhu tega zahtevam kanonov odgovarjajočo osebo za škofa, da bi mogla ista po doseženi ordinaciji svoj poklic izpolnjevati z dostojnim oskrbovanjem.

S premembo volilnega načina škofov je prvih šest stoletij po Kristu napravil jedino vstočnorimski cesar Justinijan, ko je s svojima novelama (dodatkom k zakonu) 123 c. 1 in 137 c. 2 sodelovanje nižega klera in lajkov, katero je bilo dotlej obče navadno pri škofovskih volitvah, sicer načelno pustil intaktno, ali je preveliko število v sodelovanje poklicanih lajkov zmanjšal bistveno s tem, da je, volilno pravo omejujoč na *Optimates*, od iste izključil niže razrede ljudstva (takó imenovano *plebs*). Ali je uničil to v oslabiljenje ozke vezi, katera je zlasti z dotlej običajnim volilnim načinom skupno ljudstvo združevalo s hierarhijo, katera se je zdela casarju morda premogočna, ali pa samo zaradi tega, da bi zabranil včasih pri škofovskih volitvah nastale krvave spore, je tu prav za prav pač vse jedno; zdi pa se, da je bil vadnji namen merodaven, ker organi cerkvene oblasti in celó papeži niso ukrenili ničesar proti temu ukrepu. Vendar pa smo menili, da se nam je dotakniti okolnosti, da v starem času niso bili organi cerkvene oblasti, najmanj tudi pa papeži, ampak vladarji, ki so sodelovanje svojih podanikov omejevali pri cerkvenih volitvah, te okolnosti, menili smo torej, dotakniti se nam je že zaradi tega, da bi pokazali, kakó lehko je vladarjem, kateremu delu koli svojih podanikov iz državnih oziróv zabraniti sodelovanje pri cerkvenih volitvah.

Kakó je prišlo v srednjem veku do tega, da na zapadu ni bilo več možno dotlej od cerkve, specijalno

¹⁾ Dotični passus, ki ga posnamemo iz zgorej navedenega, v Benetkah tiskanega zbornika lib. II. fol. 18, cap. 3, glasi se doslovno: „Gregorius Clero, Nobilibus et plebi consistentibus Neapoli ideoque charitatem vestram scriptis praesentibus admonemus, ut ad eligendum pontificem nec mora nec custodia, puae consuevit scandala generare, perveniat. Sed talem nobis cum omni sollicitudine personam exquirite, in qua et omnium adunata possit gaudere concordia, et sacris nullo modo canonibus respuatur: quatenus officium, quod nefandissimum hominum male gerendo polluerat, quisquis ille per Dei gratiam fuerit ordinandus. Ipso quoque suffragante, digna valeat administratione complere.“

od njenega poglavarja varovano pravo nižega klera in ljudstva, sodelovati pri cerkvenih volitvah, obvarovati v vsej njegovi (pravni) obsežnosti in tradicionalni obliki, razložili smo že zgorej, zajedno pa opomnili, da pri papeški volitvi, ki je v rokah najznamenitišiga dela rimskega klera, ni nikakor popolnoma odstranjen *vetó* najviših treh reprezentantov katoliških narodov in dosledno tudi vpljiv lajkov. Zgorej pokazali smo tudi na to, da pri nameščanju škofov izvršuje običajno volitev ali najznamenitiši del nižega klera (stolni kapitul), na isto pa vpljiva tudi vladar kot lajik sam, zajedno najviši zastopnik svojih narodov za toliko, kolikor se ne sme voliti njemu manj pouščna oseba; ali pa imenuje vladar kot lajik in najviši zastopnik svojih narodov škofa, pri tem pa je varovano sodelovanje metropolita in ostalih škofov dotične cerkvene pokrajine, za mnenje katerih ima vladar poprašati od slučaja do slučaja. Spominjali smo se zgorej tudi še patronatskega prava in iz tega izvirajočega važnega prava prezentacije za izpraznjene duhovne beneficije, katero se je ravno na zapadu, kjer se ni dal obvarovati stari (tradicionalni) običaj pri nameščanju cerkvenih služeb, po papežih udomačilo,²⁾ obvarovalo in se varuje.

Patronatsko pravo in dosledno tudi prezentacijo izvršuje nekaj viši, češče niži kler (kapituli, samostani itd.); včasih skupno kler in lajki, najčešče (pogostniše) pa izvršujejo to pravo lajki, in prezentacija patronova zagotavlja prezentovanca ravno takó, kakor volitev ali nominacija pravo do izpraznjenega beneficija (*ius ad rem*) kakor smo to takisto dokazali zgorej.²⁾ Mi pristavljamo torej jedino še, da se pravo prezentacije celó lajiških patronov tudi v našem cesarstvu nikakor ne omejuje na dušepastirske beneficije, temveč obseza ne redkoma tudi kanonikate in prelature, dà, kakor svedoči 22. člen našega konkordata²⁾ včasih celó prva kapitulska dostojanstva, v ostalem se pa poprek izvršuje po istih *optimatih* ali viših stanovih, katerim so tudi po omejitvi sodelovanja lajkov pri cerkvenih volitvah dopuščale zgorej navedene novele cesarja Justinijana užitek prava tega sodelovanja. Med prezentacijsko pravo izvršujočimi patroni pa se v ostalem, kakor rečeno, nahajajo že sedaj mnoge občine,

¹⁾ Kakó varujejo papeži prezentacijsko pravo, kaže dekret S. Congr. Conc. od 6. maja 1741 in *causa Olomucensi*. Po tem ne veže patrona lajka pri prezentaciji niti kak sinodalni statut, po katerem se dušepastirski beneficij ne more podetiti novoposvečenemu, temuč samo takemu svečeniku, ki je bil že določen čas v dušepastirski službi. Ako možno še pregnantniši dokaz zato daje naš konkordat, čegar 22. člen v obče pridržuje papežu nameščenje prvega kapitulskega dostojanstvenika, določuje pa zajedno, da v slučaju, ako pristaje prezentacija zato dostojanstvo posvetnemu zasebnemu patronatu, naj pristaje papežu pravo razpolaganja jedino gledé na nameščenje drugega kapitulskega dostojanstvenika.

²⁾ Papež Lucij III. [1181—1185] je bil prvi, ki je patronatsko pravo podelil kot „*ius spirituali adnexum*.“ Thomasinus I. c. c. 29. nr. 6.

katere, kakor se razume samo po sebi, volé onega, ki se ima prezentovati, in je, kakor je bilo dokazano zgoraj, v obče omogočeno vsaki občini brez izjeme, da pridobi patronatsko pravo in dosledno tudi pravo, v slučaju izpraznjenega beneficija za isti voliti in prezentovati primerno osebo. Potreba je samo, da s škofovskim privoljenjem, katero se jedva zanikuje kedaj, stori to, kar po zgoraj navedenih cerkvenopravnih določbah napravi patrona,²⁾ in ona postane patron ali, ko bi bil že drug patron, vsaj sopatron; v poslednjem slučaju bi izvrševala prezentacijsko pravo ali skupno s starejšim patronom ali pa bi se vrstila ž njim po turnusu, ki bi se dogovoril.¹⁾

Tradicionalno sodelovanje pri nameščanju cerkvenih služeb tudi lajikov je torej do današnjega dne v popolni veljavi, in v katoliški cerkvi ni do cela nikake občine,

²⁾ „Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus.“ Običajno postane patron tudi oni, ki izvrši tudi samo jeden teh aktov s škofovskim privoljenjem.

¹⁾ Ni nam neznan, da so se slišali v Avstriji specijalno v letih 1864 in 1872 važni glasovi proti pomnožitvi občinskih patronatov; ali mi se držimo tu jedino merodavnega cerkvenega prava, katerega ne morejo odstraniti niti glasovi dveh veleznamenitih nadškofov (odtlej sta že umrla). Tudi pri Vatikanskem koncilju se se slišali glasovi proti lajiškemu patronatskemu pravu, katero da se neki zlorabi večkrat na škodo občin in neumrjočih duš (pri Martinu collect. ed. II. pag. 178), pa niso imeli vspeha.

v obče nikogar, torej tudi nikakega lajika, ki bi že ne izvrševal prava tega sodelovanja ali ga mogel pridobiti brez zavire, ako ne brez cerkvene pravne sposobnosti, torej brez neskrčene cerkvene in državljanske časti in ako stori to, kar napravi patrona, s privoljenjem pristojnega škofa, če tudi stori to samo nekoliko. Zato pa se je zahvaliti zopet le skrbi papežev, kajti v vstočni cerkvi, sosešno v njenem od katoliške jednote ločenem delu, patronatsko pravo se ni razvilo, obče se ni nikdar oprijelo, čeravno so se tu pa tam tudi ondi dobronikom cerkvâ priznavale nekake predpravice in odlike.¹⁾ Papeži so torej varovali pravo sodelovanja pri nameščanju cerkvenih služeb tudi lajikov celó tedaj in tam, kjer se ni dala vzdržati prvotna oblika tega sodelovanja. Kjer pa je bilo to možno, varovali so papeži celó prvotno obliko tega sodelovanja skupnega klera in lajikov, poslednjih se ve da z omejitvijo, nastopivšo po cesarju Justinijanu; to hočemo takoj dokazati nekaj s kazanjem na obče znana dejstva, po potrebi celó s pomočjo papežkih konstitucij, da podamo kar najbolj možno popolno sliko trajne papeške skrbnosti na to stran.

(Dalje pride)

¹⁾ Pod vplivom političkih naredeb se je sicer grško-vstočni cerkvi Bukovine napravil nekak lajiški patronat, ki je posnet po razvitem kanoniškem pravu zapada.

Komentarij k nekej farizejskej „molitvi“.

(Dalje in konec.)

Ponavljam fakt, ki je oficijalno zajamčen samim omenjenim „Directorium-om“ tiraspolske eparhije za 1888 l., da je za 30 let zraslo število katolikov te rimsko-katoliške eparhije v Rusiji za 118.000 duš, število svečenikov in županij pa za 35. Kaj ne, to je dokaz „preganjanja“ intolerancije? Slovenski latinizatorji in francoski ateisti njih posredni in zaželeni sotrudniki, o tej eparhiji blagorazumno molče! A ona šteje 221,476 duš! Najivne ovce, ki bona fide stopicajo za privilegovanim ovnom-zvončarjem, se ve da ne vedo in se jim celo ne sanja, da ima Rusija razen Poljakov še stotine tisoč katolikov drugod, in ti katoliki žive tako srečno, veselo in pokojno, kakor si inoverci drugih držav celo želeli ne upajo.

O preganjanju katolikov v Nemčiji latinizatorji lepo molče. Vedi, dokler latinizatorji na Slovenskem niso imeli svojih glasil, se Nemcem v „reichu“ o Slovencih celo kolcalo ni.

Otec slovenskih latinizatorjev v svojem organu jako javno in jasno kaže, da je v tesnej duševnej zvezi ne samo z ateistom Leroi-Beaulieu-jem, no i z luterani. To najjasnejše dokazuje obseg njegovega organa za prvo leto njega „carstvovanja“. Tam nahajam molitvo „za povrnitev grško-ruske cerkve h katoliškej“, a molitve

za povrnitev luteranov v naročje rimske cerkve zastonj iščem, tudi molitve o spreobrnenu Židov dozdej ni še skoval. To je jako karakteristično zanj, in ta slučaj mu bode gotovo dal zopet povod, molčati. In vendar, po zdravej pameti, moral bi človek najprej prositi Boga za tiste, ki so mu bliže, ki so mu mili in dragi, katerim na ljubo gnjusi gnezdo, v katerem se je izvalil, in katerih liste preskrbuje z zaželeno pičo.

No držati vedno blato v roki, zavedno lagati in klepetati, predlagati in vsiljevati boj na življenje in smrt tistim, ki žele sprave med vstočno in zapadno cerkvijo, delati se norca iz svetnikov grško-ruske cerkve in rogati jih vsenarodno, nasmehovati se frivolno nad vsem, kar je sveto in drago grško-ruske cerkvi in pri vsem tem kovati molitve „za povrnitev“ izpovedovalcev te cerkve, to je pač več nego bogoskrunstvo.

Beseda „povrnitev“ sama dokazuje jasno cilj molitve. „Povrnitev“ je termin specijalno latinizatorski in kaže na strastno željo imeti več hrbtov pod svojo gospodujočo in kaznujočo roko. Samo katoliška cerkev o povrnitvi ne misli, ravno tako malo misli o povrnitvi rimske cerkve k pravoslavju tudi grško-ruska cerkev, dasi bi imela, s svojega stališča, ravno tako pravico. Vstočna cerkev govori, da se je odtrgala (razjedinila) za-

padna cerkev, ta pa trdi, da se je vstočna razjednila z njo. Da bi se to znalo, ni treba učiti se šestnajst let. Kako rimska cerkev gleda na vstočno, dokazuje najbolje to, da ona k vsakemu svojemu zboru (koncilju) vabi tudi episkope grško-ruske cerkve, in da jih papa, jednako, kakor katoliške, nagovarja „dilecti fratres“. Rimska cerkev za vsemi stopnjami pravoslavnega svečenstva priznaje kanoničnost, ravno tako i pravoslavna glede rimske. O tem molčati ali celo tožiti to, mogo le latinizatorji, v svoj namen. O povrnitvi grško-ruska cerkev misliti ne more, pač pa o zjedinenju, o spravi.

To dokazujejo teksti ektenij, to je, gromoglasnik molitev v vsakem bogoslužju. Tako se sedemkrat ves narod opominja: O mire ekupt, v miru vsego mira (Mipa), sveta o blagosostojaniji svjatih Božijih Cerkvej i o sojedeniniji vseh Góspodu pomolim sja! In drugikat: „O sojedeniniji“ svjetej sobornej i apostolštej Cerkvi Góspodu pomolimsja!“

Takega „sojedeninija“ mora želeli ne le vsak pravoslavni no i vsak katolik. Ne želé ga, navzlic vsem svojim „molitvam“, le latinizatorji, kajti da se zvrši ta sprava, treba bo jim takoj štacunico zapreti in pred očmi vseh iti tja, kamor jih vlečejo ovce, in kamor posredno in neposredno pošiljajo spise, grdeče Slovence in pljujoče v oči svoje mater, katerej-úže itak žugajo odrezati jezik.

Poslednja leta so posebno reliefno dokazala stremjenja latinizatorjev, katera oni zdaj úže nimajo za potrebno ukrivati, nego celo gromoglasno poudarjati. Kajti jedva se zasliši skromen glas, zahtevajoč, proseč da bi se Slavjanom v cerkvi dal obred in jezik njih pradedov in njih apostolov, takoj latinizatorji trobijo na ves svet, po vsej Evropi, da Slovenci so opasni cerkvi in državi, in dasi Bog sam vidi srca in obisti, vendar oni brez vsakega povoda, brez vsakega dokaza poprej nego nemško-židovski listi, obvinjajo (obdolžujejo) Slovence, da želé ne obreda in jezika naših apostolov, no jedino le pravoslavje in da za to svojo agitacijo dobivajo podporo od zunaj, kakor da latinizatorji pošiljajo vohune na pošto razpečevat pisma, ki prihajajo od tam. In ko se je izpolnila želja teh cerkvenih nihilistov, začeli so ovajati vse, ki žele zjedinenja grško-ruske cerkve z rimsko in klicati na nje oboroženo silo.

Dosegli so, res je, čisto nasprotno. Dokazi niso tako daleč in tako davni. Tu in tam pahnuli so katolike ali unijato v pravoslavje, no rimske cerkvi ne pridobili ni jednega pravoslavnega. Novi nasledovatelji (preganjanci) vstočne cerkve, zavirali bodo zjedinenje. Koliko indiferentizma v verskej zadevi pa je porodilo latinizatorstvo, o tem govoriti je pač odveč. Ne vsak človek se je učil 16 let, ne vsak more razložiti, da je latinizatorstvo katolicizmu podobno le po vnanjej lupini. Ne vsakemu je materijalizem izrezal iz srca ljubav k domovini: slava Bogu, le nemnoge Slovence je Bog tako

žestoko (kruto) kaznoval dozdej. Kdo bode kriv; ako preprosti človek sramljenje svojega ljubljene naroda, svoje prekrasne slovenske domovine, ko se pri vsakej priliki ponavlja s strani latinizatorjev, ako preprosti človek, pravim, to sistematično blatjenje prenese na račun katolicizma? In to sramljenje ni naša izmišljotina, ono je fakt, mi ga imamo črnim na belem, imamo tudi črnim na belem „mutum consensum“, k njemu vseh, tudi viših latinizatorjev, ako úže ne javno odobrenjo. Židovski duh odvzel je od teh ljudij poslednji ostanek samoljubja in sramežljivosti.

Niso še tako daleč časi, ko bi bil vsak Slovenec, duhovni ali svetski, imel za sramoto, psovati Slavjana, dasi inovernega. Zdaj pa úže ljudje naše krvi, našega jezika, krščeni ljudje nahajajo največo sladost življenja sistematično in dobro preračunjeno psovati inoverce Slavjane in s frivolnostjo židovskih paglavcev nasmehovati se nad njih verskimi svetinjami in blatiti celo njih svetnike! V tem ne le tekmujejo z zakletimi vragovi Slavjanstva in Rima, nego jih nadkriľjujejo in krčevito energično vabijo v zavezo in drže v tej zavezi.

Pri takih okoliščinah ni misliti, da bi se kmalu izpolnila zavetna želja vsakega pravega katoličana in pravoslavne o zjedinenju vstočne in zapadne cerkve, mostom k kateremu more služiti le drevnji (stari) naš obred in jezik sv. Kirila, priznani najprej v Rimu. Ako se katoličani odvrtačo v očigled brezvernega in brezsrčnega povedanja latinizatorjev od rimske cerkve, kako se more zahtevati, da bi pravoslavni delali razložek med katolicizmom in latinizmom in bližali se!

Pisatelj teh vrstic zna odlično mišljenje ruskega duhovenstva, s katerim se mu je često slučalo govoriti o možnosti „sojedeninija“, in lahko se jamči, z dobro vestjo, da pravoslavni tako spravo žele na podstavi krščanske ljubezni, krotkosti in pravičnosti; no o podčinjenju, o tem, da bi prišli pod gospodujočo in kaznujočo roko, ki piše, da so ne samo lajiki, no i duhovenstvo niže, od episkopa, néma, brezpravna čreda, o takem podčinjenju seveda pravoslavni nikoli slišati ne bodo hoteli, kajti niso se oddaljili ni na las od prvonačelnih pojmov cerkvene organizacije.

Prva in poslednja ovira zjedinenju so torej latinizatorji. Da so oni ljudje z notranjim, a ne z vnanjim materijalnim prepričanjem, bilo bi z njimi možno govoriti, no slišite, oni úže zanaprej napovedujejo „boj na življenje in smrt“, in kako morejo pri tem kovati molitve sploh, je meni, grešniku, čisto neumevno. „Pojdi in spravi se s svojim bratom, predno molíš“, učil je Spasitelj. Molitev, ko je v srcu sovraštvo, taka molitev je dim žrtve bratubijca Kajna. Ne vabite bratov k žrtvi, katere konec je bil umor! Noben pravoslaven ne želi osode Abela!

Ker so se latinizatorji slovenski úže zanaprej odrekli v principu od vsake sprave, ostane tudi zanaprej

ofenziva v njih rokah. Za defenzivo pa nam daje naša trdna vera v to, da je cerkev zidana na skalo, in da imamo v ustavi tudi nekaj pravic, dovolj ostro in krepko orožje v roki. Naj se latinizatorji bratijo s francoskimi ateisti in z nemško-židovskim svetom, naj mu oni i naprej služijo tako verno in postrežljivo, ko dozda, mi pa, ki perhoreskujemo vsako zvezo z elementi, tujimi

krščanstvu, molimo Boga o zjedinenju „svetih božjih Cerkev“ v okrepjenje jedine soborne i apostolske cerkve. Pride čas, in on ni daleč, ko Bog usliši našo molitvo: „Dozjd (daj) nam jedinimi usti i jedinim srcem slaviti i vospevati prečestnoje i velikolepoje ime Tvoje.“

R o š č i n.

Dimitrij Aleksandrovič Agrenjev-Slavjanskij.*)

Dimitrij A. Agrenjev Slavjanski pripada k staremu ruskemu rodu knezov Vagrenjevih; narodil se je leta 1836 v Moskvi, kjer se je tudi izobraževal s prva na gimnaziji, a potem na vseučilišču. Že v nežnej mladosti izgubil je očeta, no mati njegova posvetila je vso svojo materinsko skrb in ljubezen njemu. Do desetletne svoje dobe živel je z materjo v bogatem družinskem imenu v Smolenskej guberniji, katero mu je ostalo po nasledstvu od očeta, in v katero je kaj rad prihajal tudi pozneje o počitnicah. Živeč sredi vaškega veselja, sredi naroda, začel je on iskreno ljubiti prosti narod in njegove pesni. Ti ruski napevi vtisnili so se dečku tako globoko v dušo, da se je v njem že tedaj porodila goreča ljubezen k ruskej prostonarodnej pesni, ljubezen, katera dela iz njega apostola in velikega borca za triumf slovanskih narodnih pesnij, kojih preje nihče ni znal in s kojimi je on seznanil ves svet s tako sijajnim vspehom.

Leta 1855 postopil je D. A. Agrenjev kot junker v ulanski polk ter se je udeležil krimske vojne, hoteč kot pravi ruski dvorjanin, preliti kri svojo za otečestvo. Skoro za tem je bil naznačen častnikom huzarskega polka; imajoč prekrasni glas in znajoč mnogo pesnij bil je on duša občestva svojega polka. Po okončanju vojne odpravil se je v Moskvo, kjer je skoro opozoril na sebe više kroge moskovskega občestva s svojim darom in zaduševnim petjem. Posebno zanimala se je za njega izvrstna pisateljica grofica Rostopčina. Ona ga je seznanila z nekaterimi znamenitimi pevci italijanske opere, kateri so prišli v tem času gostit iz Petrograda v Moskvo in ga je pregovorila, da je ostavil vojaško službo in šel v Italijo učiti se petju. Tam se je učil 6 let pri znamenitih mojstrih, kakoršni so bili: Merkadante v Napolju in Pietro Romani v Florenciji. Po совету grofice Rostopčine sprejel je psevdonim „Slavjanskij“. Četudi je D. A. Agrenjev Slavjanskij pel z velikim vspehom na pozornicah italijanskih gledališč, no ljubeč narodno petje, odločil se je, posvetiti vse svoje sile izučanju narodne občeslovanske godbe. Leta 1868 seznanil se je slučajno v Petrogradu s krasotco nenavadnega uma, z gospodi-

čino Olgo Hristoforovno Ponomarevo, katera je imela prekrasni glas in je ravnokar okončila s sijajnim vspehom kot jedna prvih učenk svoje izobraženje v moskovskem imper. jekaterinskem zavodu ter se je ž njo oženil. Od tega časa začne se njegovo pravo služenje narodnej poeziji in pesni. Olga Hristoforovna postane njegova dejateljna pomočnica; ona vlaga v njegovo delo vso svojo blagorodno dušo in nenavadno energijo. Ona gre v Berlin v konzistorij znamenitega grofa Brislerja, izuči se osnovateljno teorijo godbe in pomaga svojem možu s tem, da zapisuje, prelaga na note, urejuje pesni na zборе. Potujoč iz mesta v mesto, iz vasi v vas, obiskujeta mlada Slavjanska slovanske zemlje, pojeta koncerte, v katerih seznanita Slovane z rusko narodno pesnijo ter pri tem tudi zapisujeta in izučujeta pesni vseh slovanskih plemen. Ves slovanski svet, a potem vsa Evropa in Amerika oduševljajo se z ruskimi in v občes s slovanskimi pesnimi, polnimi devičje prostote in svežosti, v katerih odsevajo kakor v zercalu vse mišljenje, čuvstvovanje in trpljenje ruskega naroda. V teh narodnih pesnih se odseva osebnost ruskega naroda, tajne njegovega srca in vsa njegova zgodovina.

V Pragi zbere D. Aleksandrovič mali zbor iz 9 Čehov in gre ž njimi v Rusijo davat občeslovanske koncerte. V tem času narodi se v Pragi Slavjanskina hči, koja sta imenovala Nadjoždo Slavjansko. V Petrogradu, v Moskvi in zatem po vsej Rusiji napravi Slavjanskij s svojim petjem nebivalo vpečatlenje (vtisek) in ima velike vspehe. On poje pred ruskim carjem, poje v dvorcih in cerkvah, velikolepnih (krasnih) dvoranah, kakor v tovarnah, v gimnazijah, šolah, bolnicah pred bolnimi, a celó v ječah pred jetniki in si zasluži ime velikega narodnega pevca slovanskega. Čez dve leti gre Slavjanski v Ameriko uže z zborom iz 22 ljudij. V Ameriki potuje celo leto z velikim vspehom ter se vrne z lavorikami v Rusijo. Tu uže razširi svoje delo, ne štedeč svojih sredstev in žrtvuje na to patrijotično delo svoje imetje. Olga Hristoforovna ga povsod spremlja, prenašajoč težki trud in nedostatke, vzdržuje v svojem možu energijo. Kot žena veleobrazovana in muzikalna s finim estetičnim ukusom je Olga Hristoforovna genijalna sotrudnica svojega moža v njegovih delih in naučnih narodno muzikalnih izsledovanjih. Ona zbira narodne

*) Iz „Nauke“ 12. št. 1889; te črtice so avtentične, potrjene po Slavjanskem samem. „Nauka“ je objavila zajedno sliki Slavjanskega in njegove soproge. Priobčili so slike teh umetnikov tudi drugi listi.

napeve ter se živo udeležuje v osnovanju in obučanju celega zbora. Na tak način se trudita Slavjanska okolo 22 let s čestjo in gromadnim vspehom. Gospa Slavjanska izda 19 svojih muzikalnih sočinenij in 5 zvezkov po 22 pesnij v vsakem, v tem vidiš, kakor jih narod poje. Ona povabi pismeno iz velikih severnih ruskih gubernij narodnih pevcev in pevic (pevkinj) in po njihovih besedah in glasih zapiše 65 bilin (epos), pričitanij obrednih pesnij itd., koje so še ohranile le na daljnem severu. Za njeno znamenito sočinenje, izdano v treh oddelkih, pošlje jej Petrogradsko imper. geografično občestvo diplom na zvanje dejstvitelnega člana občestva, tudi druga občestva jo imenujejo, kakor v Rusiji tako i za granico svojim členom. Vsi tu privedeni trudi in opravila ne zadržujejo Olgo Hristoforovno pri vzgoji in učenju svojih otrok, katerih je osem: trije sinovi in pet hčer. Starši se uči z odliko v Petrogradu v imper. Aleksandrovskem liceju. Dve hčeri ste se učili v Parizu, starša Nadjožda petju pri znamenitej Matildi Markezi, a druga na glasoviru pri izvestnej učiteljci Sarvadzi. Sploh se učijo vsi otroci Slavjanskih od 7. leta na goslih in glasoviru ter so vsi nenavadno sposobni za godbo. Po letu živi Slavjanskij z rodnino na svojem menju, selci Kolcovo, 7 vrst od mesta Tver. Ono je razpoloženo na vzvišenosti, na historičnej mestnosti, odkoder je car Ivan Vasiljenič III. oblegal mesto Tver in je tukaj stal s svojim stanom. Tu je bil doskušen prvi top v Rusiji, katerega je naredil Aristotel. To imenje je znamenito s svojimi poslopji (postrojkami), velikolepnim senčnatim parkom, z ribniki polnih rib, z ovočnjakom i. t. d. ter z vsakimi drugimi udobstvi. V Kolcov-u je domače gledišče. Evo kratek

životopis umetnika in barina (gospoda), kateri je požrtoval ves trud in dostatek ruskej poeziji in godbi na slavo in čast svojega otečestva. Ime Slavjanskih — Agrenjevih je gromko izvestno danes po vsem svetu. Njihova potovanja z namenom, da bi se svet seznanil s slovansko pesnijo in pesništvom, prostirajo se celó na Azijo in opirajo se v stene (zide) Kitaja.

Slovanske pesni so izvirne v svojem blagozvočju, so umetno izvrševane od zbora Slavjanskega, prenašajo nas v svet čeznaravnih domišljij. Ne zaman so v nemških časnikih pisali: zdi se nam, da vidimo s svojimi očmi pripovedko iz „Tišoč in jedne noči“. Ta razna čustva, odsevajoča se, v živem, veselem napevu Veliko-Rusa, v sentimentalno-najivnem Malo Rusa, v tožno-plačevnem Bolgara ali v polnem sovraštva k neprijatelju srbskem napevu izražajo se ali z pianissimo, katero se zgublja v prostranstvu kot-petje kerubinov, ali z mogočnim fortissimo potresojočim slušatelje kot v dan shašne (poslednje) sodbe. —

Ne samo razpredeljenje glasov v zboru Slavjanskega je odlično, no i kačestva (kakovosti) vseh glasov svežih in blagozvočnih so divna. Kadar se vsi ti glasi zjedinijo v soglasje, da bi izrazili nežnost ruskega čustva, mi samo tedaj razumemo veličje in silo ruske pesni, kakor si jo misli prvi in nedosežni ruski narodni pevec g. Slavjanskij.

Zasluge g. Slavjanskega-Agrenjeva in njegove genialne soproge časté ne samo ruski narod, no i ves slovanski svet. Njihovo služenje je posvečeno ne samo ruskej godbi, slovanskej pesni in poeziji, no i patrističnej ideji.

Ruske drobtinice.

СЪ МІРУ ПО НІТКѢ, ГОЛОМУ ПУБАХА.

Narodna pogovorka.

Ἄρ' ἱερὸς ἀρχιεπίσκοπος! O Platonu,¹⁾ znanem Moskovskem metropolitu, pripovedujejo to-le smešnico: Bila je deževna i blatna jesen. Vladika živel je v Betaniji, podružnem samostanu slavne Trojiške lavre²⁾ sv. Sergeja v posadu³⁾ istega imena. Ko je Platon povelj zapreči si svojo šesternjo, da bi se odpejal v Moskvo, mu je glavni konjar povedal, da so vsi homoti zginoli. Začeli so povsod iskati prestopnika, pa nikjer ga nijso našli. Tedaj je metropolit rekel cerkovnemu ključaru, da bi ta v 3 popoldne s trojekratnim udarom v največi zvon sezval vso okolico na večernice v glavno cerkev. Rečeno-storjeno Ko je v 4 sam Platon prišel v cerkev, našel je mnogobrojno množico modlčih. V cerkvi je že stemnelo. Mrcale so samo svetilnice pred velikimi svetniki. Mnih je čital glasno na vso cerkev psalm. Ko je nekoliko prenehal, da bi si malo odpočil, je nepričakovano iz altarja glasno spregovoril vladika i povprašal ga. Zvesto-li modliš? Zvesto, odgovoril je mnih. Vsi-li zvesto modlite? Vsi zvesto modlimo, bila je odgovorila jedinođušno pobožna čreda. A tat tudi zvesto modli? Tudi jaz zvesto modlim, je se oglasil blapec metropolita, ukravši

¹⁾ Ta slavni cerkovni mož osnoval je Betanijo, o kateri se govori niže (1783. l.). V njej je sprejemal carjev i daval jim modre sovete; a Betanija služi kak častno pokopališče mnihov sv. Trojiške lavre.

²⁾ lavra-samostan!

³⁾ posad-predmestje, trgovo mesto!

homote i skrivši jih ne daleč od samostana v ložbini. Utis vsega kar se je vršilo okolu tata, bil je torej tolik, da se je poslednji spozabil i zagovoril.

Moskva je kaj veselo začela svoje novo leto. 7 jan. obiskal jo je znameniti pijanist, nedavno praznovavši 50letni jubilej slavne svoje umetne delavnosti Anton Grigorjevič Rubenštejn. Navadno on živi v Petrogradu, v Moskvi daval je koncert na korist ustrojstva koncertne dvorane na čast svojega brata Nikolaja G. Rubenšteina nedavno umršega. Vstopnina je dala čistega dohoda 12 tisoč rub; pa še bolj se je odličila neka Ana Ivanovna Galikova, katera je po okončanju koncerta šla k predsedniku odbora koncertnega i mu vročila 50 tisoč rub! Tudi petrograška glasovirna tovarna Schroederjeva, sloveča za naj staršo i goršo v Rusiji, položila je pri tej priliki na mizo blagajnika 5 tisoč rub. Kakor vidite, dvorana bo menda lepa i skoro gotova.

Ruske novine uže cel mesec donajajo obširne referate raznih učenih društev, zborovavših prošle božične prazdnike. V Petrogradu bila sta dva shoda, naravoslovcev i vračev (zdravnikov) pa delavcev! po tehničnem i profesionalnem obrazovanju v Rusiji. V Moskvi začel se je 7. jan. arheološki shod, na koji so prislale svoje predstavitelje tudi tuje države, kakor na

¹⁾ Ta beseda bo po ruski značila: rabotnik i džatelj; tukaj stoji v drugem pomenu! Nemci govore ein wichtiger Factor.

pr. Francija i Germanija; celó Avstrija ima svojega zastopnika, nekega poljskega profesorja za arheologijo v Beču. Petrograška zbornica bila sta mnogoštevilna i gromoglasna. Ko bi se izpolnilo vsaj polovina vsega, kar so nagovorili ti možaki učenjaki naj-novejšega kroja, bi se Rusija skoro premenila v kako Eldorado in superlativo. Moskovsko učeno zborovanje vršilo se je bolj pohlevno. O razkopih starodavnih mogil i njih prebivalcih, seveda ne govoré tak glasno, kakor kriče i rožljajo z verigami i raznimi stroji novejšé dobe.

Francoske novine priobčile so novico, da je 150 bogatih pariških trgovcev sklenilo prirejati bogate razstave franco-

skega proizvodstva po stolicah tujih držav. V tekočem letu bo neki taka razstava v Londonu, a naslednje 1891 leto v Moskvi. Tudi košček francosko-ruskih simpatij, a o rusko-francoskih napišem vam v svojih naslednjih „ruskih drobtinicah.“ Neka prebrisana glava, se mi zdi, pravi o sočutju, da je samo jedno sredstvo vzbuditi i vzgajiti je v drugih ljudeh — da moramo sami prej začeti, da moramo sami prej sočuvstvovati z drugimi. I Francozi i Rusi to pravilo menda trdo znajo i pomnijo; pomnijo pa tudi to, da brez sočutja ni zvestega prijateljstva, ni trdne zaveze.

Božidar Tvorcov.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Koncert Slavjanskega bode dne 6. marca t. l. v redutni dvorani. Program je zelo zanimiv. Pri gg. Vaso Petričiču in Schäfferju. kjer so izložene slike Slavjanskega ter njegove soproje in hčere, prodajejo se sedeži in ustopenice, in kakor se nam javlja, je zanimanje toliko, da je le še nekoliko sedežev prostih. Naj še omenimo, da se bode pod na galeriji primerno zvišal, in sicer tako, da bodo gledalci z galerije imeli prost pogled na Slavjanskega zbor.

Ilyana Kobičica v Zagrebu. „Vienac“ v svoji 8. št. t. l. je ponatisnil jedno njenih slik „Slovenačka citrašica“ ter oznanjuje v kaj lepo njene slike, slikarsko šolo in njene posebne darove. Gospodična Kobilca, ki je bila o Božiču razstavila svoje slike v Ljubljani, izložila jih je sedaj v palači jugoslovanske akademije ter odmenila čistí dohodek zalogu medicinski fakaltete, katera se ima osnovati na hrvaškem vseučilišču. Slovencem je po domačih listih znano, da je Kobilca Ljubljancanka Slovenka, ki se je učila najprej risanja in slikanja doma v Ljubljani, potem v Beču in Monakavu; v Monakavu ji je bil učitelj slavni portretist Vek. Erdtelt, in je tu, izučivši se ostala še 3 leta kot samostalna slikarica. Njene slike so bile sprejete v umetniške izložbe v Monakavu, Berolinu, Pragi in Beču. Sedaj se hoče popolnjevati nekoliko v Zagrebu, potem pa v Parizu. Gočna. Kobilca je na prvem mestu večša portretistica, potem po se odlikuje tudi v genrskih slikah. Vienac jako hvali njene slike kakor „studije“.

Tržaški petardisti. Čez mnogo let so zasledili v Trstu nekaj oseb, ki so bile sumljive, da mečejo ob raznih prilikah petarde. Nekaj teh oseb so bili pozaprlí, deli v preiskavo in sedaj je bila obravnava proti njim, katere konec je odsodba dotičnikov. „Edinost“ od 22. febr. t. l. poroča o tem med drugim: Obravnava proti metalcem petard Dominiku Sacco, Atiliju Clementiniju, Alfieriju Rascovichu in Kamilu De Franceschiju zvršila se je včeraj. Nabralo se je obilo občinstva, dvorana stopnice in hodniki bili so prenapolnjeni. Ob 6 $\frac{1}{2}$ uri zvečer so razglasili razsodbo. Vse zatožence je sodišče spoznalo krivimi v zmyslu zatožbe in je obsodilo Clementija, Rascovicha in Sacco na 1 $\frac{1}{2}$ letno, De Franceschija na 2 letno ječo, poostreno z jednim postom vsaka dva meseca in posamičnim zaporom. Sacca bodo vrhu tega iz dežele iztirali. Razsodba je takó-le utemeljena: Dokazano je, da so razne, vladí sovražne osebe ob raznih prilikah, posebno pa ob patrijotičnih slavnostih, s tem prirejale državi sovražne demonstracije, da so metale petarde ali dale take metati in takim načinom meščane begale in plašile. Iz izpovedanj Sacco-a, kakor tudi

po preiskavi, katera se je vršila v njegovem stanovanju, se je konstatovalo, da je imel v svojej posesti petarde kakor tudi material za narejanje petard; pri njem se je našla tudi tiskovina „Circolo Garibaldi, Sezione Pisino“. Dokazano je, da je na predvečer odkritja spomenika, dne 24. marca, na trgu pred kolodvorom počila petarda, katera je težko ranila nadzornika policije; da je jedna petarda počila pri Lloydovem poslopju; da so počile petarde dne 9. junija na dvorišču hiše, v katerej je stanoval konsul Durando! dne 17. avgusta, na predvečer rojstvenega dne cesarjevega, pa na lesnem trgu in v ulici via S. Francesco; da so bile vse te petarde prirejane po jednem sistemu; da so bili v nekaferih teh petard koščeki neke plošče, katero so našli pri Sacco-u; da so našli v jednej pedardi košček papirja z napisom: „Circolo Garibaldi Sezione Pisino“ . . . Razsodba pravi dalje, da so bile vse petarde take, kakoršne so našli pri Sacco-u, potem pa je bil ta v ozki zvezi z drugimi zatoženci, ki so po prvi njegovi izjavi pomagali mu delati petarde. Pri De Franceschiju so dobili skrivnostno pismo, katero je poučevalo, kakó delati petarde. Gledé na take razloge je izreklo sodišče obsodbo. — Gledé rekurza izgovorili so si obsojenci čas za pomislek.

Dr. Mahnič ali ovađustvo od stopinje do stopinje. I. zvezek „Rimskega katolika“ razkriva nasproti „Slovanskemu Svetu“ v posebnem odstavku zopet znano logiko dr. Mahniča, katerega je začel braniti proti nam že Ljubljanski „Wochenblatt“. Habeat sibi! Ali slovenskemu narodu vendar ne more biti vse jedno, kakó dr. Mahnič ovaja sedaj jedno, sedaj drugo vrsto njegovih sinov. Najprej je ovajal tudi v stari „Soči“ slovenski narod na sploh, kakor da bi gojil med seboj tudi panslavizem; potem se je spravil na razna društva ter zlasti sokolskim društvom očital naravnost veleizdajstvo. Naposled v letošnjem I. zvezku pa se je spravil že na dijake, specijalno na učence srednjih in viših šol, mišljenje katerih vsporeja ali stavlja poleg iridentovskega mišljenja italijanskih učencev enakih šol. Na strani 121. navedenega zvezka citati je spodej dolosvno: „Iz vsake vrste („Slov. Sveta“) se bere misel: brez Rusije ni rešitve za slovansko narodnost. To misel vtepa „Slov. Svet“ Slovencem v glavo. In žalibog, da ne brezvspešno. Slišali smo, da številke „Slov. Sveta“ prinašajo v razrede na gimnaziji in dijakom vsiljujejo brezplačno; da, tudi celí letniki se jim ponujajo zastoj. Slišali smo tudi, da se mej slovensko mladino na naših srednjih in viših šolah čudovito širi rusko, panslavistično mišljenje, kakor mej italijansko mišljenje iredentovsko. Da bi se vender strože pazilo, kaj mladina bere v šoli in zunaj šole, kaj si naroča!“

Besedo „slišali“ smo podčrtali, kakor je z odprtimi črkami tiskana v „Rim. katoliku“. Iz tega, da se s svojim ovaduštvom dr. Mahnič zateka v zavetje glagola „slišati“, je soditi, da jo je došel na ono stopinjo javnega pisarjenja, na kateri se židovski „revolverjournalisti“ varujejo in zavarujejo pred slučajem, da bi jih kdo postavil zaradi obrekovanja in laži na zatožno klop. Ko bi prišlo do preiskav, utegne se tudi dr. Mahnič izgovarjati, češ, da je samo „slišal“. In taka pisava naj bi bila dostojna doktorju in profesorju theologiae! Čitatelji naši naj blagovoljno sami sodijo. Kakoršne so razmere dandanes, ko bi bilo ovajanje dr. Mahniča resnično, kakó bi prišli srednješolci lahko v preiskavo in možno škodo jedino zaradi tega, ker bi morda čitali naš list, dasi postopa vedno lojalno, zagovarja, kakor narodov, tako interese celokupne države ter razkriva spletke raznih strank in konečno tudi državi, cerkvi in slovenskemu narodu nevarne nauke, sofizme in salti mortali — dr. Mahniča.

Ako se morda srednješolci in vseučiliščniki poprimajo tu pa tam kake slovanske, med temi tudi ruske slovnice, da bi se naučili raznih slovanskih jezikov, pomenja to dr. Mahniča že — „panslavistično mišljenje“. Ta načelnik slovanskih latinizatorjev bi menda v doslednosti svojega mišljenja in postopanja rajši videl in „slišal“, da bi slovanski dijaki proučevali vsa tudi najneznatnija in najbolj popačena romanska narečja, nego pa slovanska. Naposled hoče biti še policijski pomočnik šolskih oblastij, „da bi še strože pazile, kaj bere mladina v šoli in zunaj šole; kaj si naroča!“ Kakor da bi ne bilo že dovolj znano, da je povsod po knjižnicah zavodov, kjer se uči slovenska mladina najmanj slovanske pismenosti; kakor da bi se analogno, kakor politiške in narodne stranke slovanske, ne opazali jednako tudi slovanski dijaki, ki so bili in so vedno prepohlevni v zagovarjanju sebe! Sedaj je prišel na pomoč še poseben policist s Slovenskega! Tudi za ta del nam je zopet protestovati proti popolnoma neosnovanemu in meritorično jako brezpotebnemu ovaduštvu dr. Mahniča.

b) Ostali slovanski svet.

Minister bar Pražák, nekdanji vodja Moravanov v dežel. in drž. zboru, praznoval je 22. t. m. in 70 letnico svojega zaslužnega življenja. Moravska prava narodna stranka mu je odkritosrečno zaklicala: Mnogajta leta!

Grof Julius Andrassy, rojen 1823, bivši ministerski predsednik na Ogerskem, potem več let zunanji minister Avstro-Ogerske, umrl je 18. t. m. v Opatiji. Njegovo truplo so prepeljali iz Voloske v Budapešt, od tod pa na njegovo posestvo v Terebes. Pogreb se je vršil z velikimi častmi; sam cesar je bil prisoten v Budapešti, kakor je molila tudi cesarica ob krsti njegovi. — Veliko dnij je bil glaven predmet po novinah umrli Andrassy. Proslavljali so ga v obče domači in zunanji Nemci, najbolj pa se ve da Madjari. Spominjali so se prekućijskih let od 1848 naprej, ko je bil tudi Andrassy zapleten in celo na vešala obsojen vsaj „in effigie“; potem, kakó se je vrnil Andrassy iz prognanstva, kakó ga je Deak izvolil za posrednika med korono in madjarskim narodom. S tem se je pospel do ministerskega predsedništva, je izpodmaknil grofa Beusta ter je zasedel njegovo mesto na Dunajskem Ball-Platzu kot minister zunanjih poslov našega cesarstva. Smatrajo ga kot glavnega pomočnika, da so se zavrgli Hohenwartovi fundamentalni člani, da se

je vstvaril duvalizem in da se je sklenila nemška in avstro-ogerska zveza. Slišati je bilo te dni največe epitheta ornantia vsled zaslug, ki jih neki ima pokojnik zaradi tega. Imenovali so ga kot genijalnega, dà, kot jednega prvih državnikov v obče, gotovo pa kot prvega državnika madjarskega. Tisza se je podvizal osnovati zakonski načrt, po katerem naj se napravi Andrassyju v Budapešti monument na državne stroške. Smešno je čitati, da je Andrassy zabranil zasnovo federalizma, v tem ko mu zajedno pripisujejo glavno zaslugo pri osnovi duvalizma, kateri ni nič drugega kot federalizem in sicer federalizem prve stopinje. Nobena hudih posledic, ki se izvajajo iz možne oblike federalizma, ne zadeva tega takó, kakor ravno duvalizem, kar je že samo po preprosti logiki umevno, še bolj pa jasno po dosedanjih dejstvih in nastalem razmerju na zunaj in znotraj. Madjari in Nemci imajo vzrok, proslavljati Andrassyja, ker njim je gotovo storil usluge, katere so bile takoj pri začetku očitne in so bile po dokazih dejstev vedno jasniše. Slovani pa ne vidijo, ne da bi bil Andrassy koristil kedaj njim, pa tudi ne, da bi mogel duvalizem koristiti skupnim državnim interesom. Kolikor ni že vse razvidno doslej, pokaže in dokaže bodočnost, koliko je bilo delovanje Andrassyjevo zgodovinski srečno ali neugodno. Slovani se drže že sedaj utrjene misli, da je bilo isto delovanje neugodno.

Neugodno se kaže postopanje Andrassyjevo sosebo tudi, ako poštujemo Berolinski kongres, kjer je bil Andrassy jeden glavnih provzročiteljev, da se je Berolinski pogodbi dala taka oblika, vsled katere je ostala nevarnost za balkanske narode še nadalje, in je vsled tega ostal jeden glavnih vzrokov sedanjega, rekli bi, permanentnega negotovega evropskega položaja. Andrassy, Disraeli in njijini somišljeniki so bili na Berolinskem kongresu sicer modri v zmislu sebičnosti pojedinih držav, oziroma državic, niso bili pa modri s stališča pravičnosti in humanitete. To sodbo podaje Berolinski kongres a priori in sedanji dejanski položaj stvarij še posebe.

Prijatelji in častilci Andrassyjevi priznavajo sami, da ni imel harmonične izobrazbe; kot ministerski pred sednik ogerski je pršel pogostoma v največe stiske, ker ni umel občega gospodarstva. Ko pa je bil zunanji minister, je kazal nasproti podrejenim uradnikom veliko samovoljo, in znano je sedaj, da je n. pr. njegov tedanji sekijski načelnik, lani umrli Maks bar. Gagern izstopil iz ministerstva najbolj zaradi tega, ker se mu je zdelo prehudó, da ravna Andrassy z najvažnejšimi akti takó lehkomiselno. To je karakteristično, in vprašanje je, ali se ne bo še maščevalo tako „leško“ postopanje nad drugimi.

Ob smrti Andrassyjevi se je zopet pokazalo, kakó se mnenje Nemcev, Madjarov, (morda tudi njih prijateljev Poljakov) poštevata kot obče mnenje avstro-ogerskih narodov. Mišljenje 20 milionov Slovanov naše države tu in na zunaj nič ne velja, in takó se pravo mnenje in pravo razmerje vedno pači in prikriva sosebo na zunaj. Tudi to ne more biti v skupnodržavnem interesu.

Koncert Slavjanskega v Pešti. Ruski národní pevec Dmitrij Aleksandrovič Agrenjev Slavjanskij je imel koncert tudi v Pešti, v poslopju madjarskega národnega gledišča. Peštanski časopisi, kakor „Egyértétes“, „Nemzet“, „Neues Pester Journal“, „Budapester Tagblatt“ in celó „Pester Lloyd“, hité izražati vsled tega pohvalo ruskej národní pesni in njenemu pevcu. „Pester Lloyd“ govori med drugim: „V slišanih pesnih Slavjanskega ni móči

ne opazati pojave sile (moči) narodnosti. Pesem: „Ej uhnem“ je v viši meri izvrstna. Mi še nikdar nismo slišali takih pianissimo in takega basa, kateri bi zavzemal contra g.“ Po povodu pevanja ruskih bilin (dogodivščin) zavzavlja časopis „Nemzet“ najvno: „Mi ne verujemo, da bi biline a Dobrinê Nikitičê in druge, popolnjene po Slavjanskem, pripadale XI. stoletju. O zboru pevcev Slavjanskega samem govori „Budapesti Hirlap“: „Nikdar še nismo videli toliko bleska in krasote; to je etnografična razstava ruskih krasotic. „Neues Pester Journal“ pohvalivši koncerte Slavjanskega, govori: „Kar se tiče glavnega mesta Ogerske, morejo Rusi smêlo reči: „Prišli, videli in zmagali smo.“ Dâ, virtus laudanda etiam in inimico. . .

Veliky slovansky bazar priredê poleti t. l. Čehinje v Pragi in sicer v prosep „Ustredni Matice školské“. Odbori osnovni, finančni godbeni, itd. so se že osnovali. Nekatero gospe so že poslale dragocene darove za bazar.

Ondriček v Carigradu je koncertoval 11. t. m. pred sultanom in družbo diplomatsko. Vspêh je bil krasen; navdušil je češki mojster na gosli sultana in Carigrad, Sultan je odlikoval slavnega Čeha z velikim redom in častno nagrado,

Nemške gledišče v Petrogradu po carskem sklepu ne bo dobivalo več državne podpore. To je velik udarec za nemški zavod, a v Rusiji so začeli spoznavati, kje ni podpora na pravem mestu.

KNJIŽEVNOST.

Slovanstvo ve svjch spêvech. Urejuje, harmonisuje in izdaje Ludvik Kuba v Podêbradech (na Češkem) Izšel je VII. knjige 6. snopič. Obseza nadaljevanje slovenskih pesmij (od 81. do 93.). Snopič po 40 kr. Vseh 8 snopičev s slovenskimi pesnimi znaša 3 gld. 20 kr.

První výroční zpráva společnosti přátel starožitností českých v Praze za zprávní rok 1889. Se 4 vyobrazení. V Praze. Tiskem Fr. Šimáčka. 1889. Založilo društvo. Str. 50 v 8. Obseza več razprav, ki razgovarjajo razne starožitnosti na Češkem. Društvo se je ustanovilo 1888. l. in šteje že lepo število členov in delavcev na tem za slovansko-češko davnost važnem polju. Ta „společnost“ ima še poseben namen skrbeti zato, da se stáři spomeniki ne bodo poizgubljali, izvažali na tuje, ampak da se ohranijo v domovini. Hoče torej obráči pozornost občinstva na predzgodovinske, sredovečne spomenike, pa je tudi samo zbirati ter darovati čeških muzejem, na prvem mestu „Museu Království Českého.“ Prvo tu navedeno sporočilo tudi pravi: „Hranimo krepko spomenike prostonarodne umetnosti naroda našega, in to tem bolj, čím hitreje se ti izgubljajo in izginjajo.“

Галицко-русская Библиография XIX. вѣка. (Galicko-russkaja Biblioteka XIX. veka.) Tega znamenitega podjetja je izšel XIII. snopič in obseza spis izdanij konca 1869 in začetka 1870. Cena snopiču 1 gld

Карта славянскихъ народностей. (Karta slavjanskih narodnostej. Izdanije V. V. Komarava. Sostavil N. C. Zarjanko. S statističnimi tablicami i diogramami raspredêljenja Slavjan. Merilo 1200000. Cena 1 rub. s pošto vred. Naroča se: Kontora „Славянскихъ Извѣстiй“ („Slavjanskih Izvêstij“), Nevskij 136—138 v Petrogradu. Ta

karta kaže zemljepisne meje vsakega slovanskega naroda s posebnimi barvami za vsak narod. Spodej ima tri statistične tablice: I. raspredeljenja Slavjan po gosudarstvam (državam) i narodnostjam, II. raspredeljenja Slavjan po veroizpovedanijam, azbukam i narêčijam, III. tablica krupnejšago nêmeckago zemljevladija, razpoloženago v semnadcati gubernijach Jevropeskoj Rossiji. Naposled so še: Diogrammy v procentach obščej čislenosti Slavjan v Jevropê, in sicer po: „narodnostjam“ in po „veroizpovedanijam“. Za naslovom zgorej so našeta dela, katera je sestavljavec porabljal za to karto. Novine so že omenile nekoliko to najnovejše delo; nekatere jugoslovanske novine je niso pozdravile prijazno, češ, da je kak okraj vzet v meje druge narodnosti; druge pa trdê, da niso statistične številke povsod natančne. No, ako pomislimo, da ima vsaka knjiga drugačne številke, ni čudo, ako se ne zdê ti ali oni podatki natančni. Sicer podamo mi kmalu nekoliko primerjevalnih snovij za ta del, da se razvidi, kakó se je množil slovanski rod zadnjih desetletij. V obče pa nam je omeniti, da so podatki na tu mišljeni karti jako pregledni, v obče veljavni in posebno diogrami gledê na narodnost, kakor na veroizpovedanje jasni in za spomin posebno prikladni.

Янъ Жишка. (V. Jan Žižka.) Prevod iz češkega dela, katero je spisal V. Tomek. St. Petb., 1889. Str. 246 + X v 8°. Cena 1. r. 25 k.

Петръ II. (Page) Петровичъ Нjegoшъ, владыка черноморскiй. (Petr. II. [Rade] Petrovič Njegoš, vладыка černogorskij) (1830—1851.) Petrograd, 1889. Str. IV + 236 v 8°. Cena 1 r. 50 k.

Русская Библиотека. (Russkaja biblioteka.) Izdanije S. N. Pelecha. Vypusk (snopič) XII. december 1889. Vsebinsa Басни И. А. Крылова. Сонъ Макара В. Г. Короленко. (Basni J. A. Krylova. Son Makara. V. G. Korolenko.) S tem snopičem je završen letnik 1889. tega izdanja, katero je od aprila 1887 priobčilo veliko vrsto izmed najboljših in najkrasnejših proizvodov prvih ruskih pisateljev. G. izdajatelj hoče svoje podjetje nadaljevati in izdajati Rusko biblioteko po 2 gld. 40 kr. za 12 letnih snopičev, kakor doslej. Ponavljamo, da so snopičem pridani tudi pojasnilni slovarčki; tisk je jako razločen in čeden; ta biblioteka se je na daleč jako prikupila in razširila zaradi priobčevanega izbornega leposlovnega berila, kakor zaradi nizke cene. Adresa: „Izdajateljstvo Russkoj Biblioteki“ vo Lvovê, Bljacharnaja ulica Nr. 11.

Popravki k 3. št. „Slov. Sveta.“ 37. st. desna 13. v. sp.: taktno nam. faktno; 38. st. des. 27. v. zg.: v kvalifikaciji nam. kvalifikacijo; ondi 22. v. sp.: da bi se ne ponemčili; st. 39. naj se čita naslov članka: Rusija l. 1889. 39. st. leva 19. v. zg.: celó intel. . . ; ondi 24. v. zg.: prosveto, vere; ondi 26. v. zg.: In taka nam. Za . . . ; ondi 15. v. sp.: Praznovala; ondi 12. v. sp.: časopisju; ondi 7. v. sp.: petropavlovsko bratstvo; ondi 3. v. sp.: protestanstvu; 39. str. desna 10. v. sp.: dohva pomena; 40. str. leva 15. v. sp.: pri nas po 1848. l., ko so kmeti na podstavi; ondi desna 11. v. zg.: promenjena; visoč; ondi 15. v. sp.: uvedenjem; 41. str. 3. in 4. v. sp. na desni: podeljevati, podeljevanje; str. 42. desna 26. v. zg.: pri katerih ima ulogo prezentacija, sodelovati dvema činit. . . ; str. 43. desna 28. v. sp.: da apostoli; ondi 20. v. sp. niso cerkvi; ondi 13. v. sp.: tega vendar nam. še ga; str. 46. leva 6. v. sp.: životopisci; str. 47. desna 23. v. sp.: malem stilu; ondi 16. v. sp.: iztrebljali nam. izrabljali.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajejo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.